

III. 3081.

KILENCZEDIK JELENTÉS.

AZ

1892—93 évi jelentése.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Egy képpel.)

Irta

és összeállította :

Sándor József,

t. alelnök-főtitkár.

KOLOZSVÁRT.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

• NYOLCZADIK •
• RENDES • KÖZGYÜLÉS •

BCU Cluj / Central University Library Cluj

• MÁJ. • XXVIII. •

• DEÉSEN •

• 1893 •

105738

1. Első nagygyűlés 1885. ápril 12. Kolozsvárt.
2. Alakuló közgyűlés 1885. aug. 31. »
3. Első rendes közgyűlés 1886. aug. 29. »
4. Második » » 1887. aug. 28. Seps-Szentgyörgyön.
5. Harmadik » » 1888. aug. 20. Brassóban.
6. Negyedik » » 1889. szept. 3. Szamos-Ujvárt.
7. Ötödik » » 1890. szept. 8. Déván.
8. Hatodik » » 1891. okt. 4. Maros-Vásárhelyt.
9. Hetedik » » 1892. jun. 7. Budapesten.
10. Nyolcadik » » 1893. máj. 28. Décsen.

Részlet az E. M. K. E. alapító okleveléből.

Metszete: Morelli Gusztáv.

Festete: *Munkácsy* Mihály.

Utánnymás tilos.

Mélyen tisztelt

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Közgyűlés!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

TARTALOM.

Lapszám

A) *Általános rész.*

A jelentés egybefoglalása IX.

B) *Különös rész.*

- A) *A budapesti jubiláris közgyűlés jegyzőkönyve.* Jelen vannak: 1. A kormány részéről. 2. Hölgyek. 3. Az E. M. K. E. központi tisztikarából és választmányából. 4. Tiszteleti tagok. 5. Hatóságok képviselőiben. 6. Testvéregyesületek képviselőiben. 7. Egyesületek, intézetek, társulatok képviselőiben. 8. E. M. K. E. választmányok és körök képviselőiben. 9. Alapító és rendes tagok. 10. Elmaradásukat kimentik és üdvözlik a közgyűlést. Elnöki beszéd. *Berzeviczy* Albert államtitkár üdvözlője. *Ugryon* Gábor válasza. T. alelnök-főtítkár évi jelentése *Kun* Kocsárd gróf sürgöny-üdvözlése *Reményi* Antal indítványa a congressus ügyében. Választások. Üdvözlések a közgyűléshez: I. Írásban üdvözlik a közgyűlést. II. Sürgönyileg üdvözlik a közgyűlést 5
- B) *Az igazgató választmány működése.* A választmányi gyűlések naplója: I. 1892. szept. 12., II. 1892. okt. 12., III. 1892. nov. 12., IV. 1892. decz. 12., V. 1893. jan. 12., VI. 1893. febr. 12., VII. 1893. márcz. 12., VIII. 1893. ápril 12., IX. 1893. máj. 12. 35.
- C) *A főválasztmányok jelentései.* I. Budapest fő- és székvárosi választmány. II. Debreczen városi és Hajdúvármegyei választmány. III. Aradvármegyei és városi választmány. IV. Szentés városi és vidéki választmány. V. Alsó-Fehérmegyei választmány: 1. Balászfalva vidéki kör. 2. Verespataki kör. VI. Gyula-Fehérvár városi választmány. VII. Beszterce-Naszódvármegyei választmány: 1. Ó-Badna vidéki kör. VIII. Brassóvármegyei választmány: 1. Hétfalusi kör. IX. Csikvármegyei választmány: 1. Gyergyóvidéki kör. X. Fogarasvármegyei választmány. XI. Háromszékvármegyei választmány: 1. Bodola-nyéni fiók. XII. Hunyadvármegyei választmány: 1. Algyógyi kör. 2. Brádi kör. 3. Hátszegi kör. 4. Körösbányai kör. 5. Maros-illyei kör. 6. Nagyiági kör. 7. Petrozsényi kör. 8. Piskii kör. 9. Puji kör. 10. Szászvárosi kör. 11. Dévai kör. XIII. Vajda-Hunyad városi választmány. XIV. Kis-Küküllővármegyei választmány. XV. Erzsébetvárosi választmány. XVI—XVII. Kolozsvármegyei és Kolozsvár városi választmány: 1.

Kalotaszegi kör. XVIII. Maros-Tordavármegyei—Maros-Vásárhely városi választmány. XIX. Nagy-Küküllővármegyei választmány XX. Szeben-
vármegyei választmány. XXI. Szilágyvármegyei választmány. XXII.
Szolnok-Dobokavármegyei választmány. XXIII. Deés városi választmány.
XXIV. Szamos-Ujvár városi választmány. XXV. Torda-Aranyosvármegyei
választmány. XXVI. Udvarhelyvármegyei és városi választmány.

- 77.
- D) Intézmények és alkotások jelentései.** a) Algyógyi „Gróf Kun Kocsárd székely földműves iskola:“ I. Az iskola-igazgató jelentése az 1892. évről. II. A felügyelő bizottság jelentése az 1892. évről. III. A m. kir. földművelésügyi miniszter válasza az igazgató választmány fölterjesztésére. b) Róm. kath. egyházi és iskolai segélyek. I. Lelkészek. II. Iskolák. c) Ev. ref. egyházi és iskolai segélyek. I. Lelkészek. II. Iskolák. d) Unitárius egyházi és iskolai segélyek. I. Iskolák. e) Ág. ev. hitv. egyház. f) Kolozsvári izr. egyház. g) Gör. kath. egyház. h) Iskolák. i) Óvók. j) Gyermekmenedékhelyek. k) Népiskolai élelmezés és szegény iskolás-gyermekek. l) Munkatanítónők. m) Jutalmak. n) Nagy-enyedi Kovács Sára árvaház. o) Ösztöndíjak és szakiskolák. I. A Kovács Sándor alapból. II. A költségvetés terhére. p) Népkönyvtárak. r) Daloskörök. s) Kiadványok. t) Rendelkezési alap. u) Erdélyrészi Kárpát-Egyesület 121.
- E) Vagyon állapot.** A) *A vagyon-kimutatáshoz:* I. Ingatlan vagyon: 1. Algyógyi földbirtok. 2. Kolozsvári bérház. 3. Tárgyalás alatt levő ingatlan hagyatékok és ajándékozások. 4. Intézmények ingatlanai. II. Várandóságok és künlevőségek. B) *Vagyon-kimutatás:* a) Vagyon állapot 1892. decz. 31-én. b) Számvizsgálói jelentés. c) Nyersmérleg. d) Nyereség és veszteség számla. e) Mérlegszámla. f) Előirányzat. I. Részletezés az előirányzathoz 195.

C) Függelék.

- A) A közművelődési kongresszus ügyéhez.** A f. év febr. 7-én Budapesten tartott értekezlet jegyzőkönyve 231.
- B) Részletek a múlt évi ünnepélyes közgyűléshez.** 1. A megérkezés és kivonulás a Király elé. 2. Üdvözetek az egyesülethez. 3. A közgyűlésről. 4. Beszéd az ünnepélyes közebében: I. Jókai Mór pohár-köszöntője. 2. Apponyi Albert gróf áldomása. 3. A népszínházban: Rákosi Jenő prologja. 4. Üdvözetek a közgyűléshez. 5. Vaszary Kolos herczegprimiénál. 6. Endrődi Sándor költeménye 233.

A)

ÁLTALÁNOS RÉSZ.

Egyesületünk természetes szervezetének megfelelőleg f. évi jelentésünk is a múlt évi közgyűlés, az igazgató választmány, a fiók-választmányok, az intézmények és alkotások és végül a vagyon fejezeteire oszlik. Tekintettel a múlt évi ünnepélyes közgyűlésre, ehhez csatoltuk még egy fejezetben az ekkor elhangzott kiválóbb beszédek és megjelent sajtónyilatkozatok reprodukcióját. Ezzel a reánk nézve oly fontos eseményről három helyen emlékezünk meg, u. m. a külső lefolyásról a fő- és székvárosi választmány jelentésében a 78-ik és következő, magáról a közgyűlés aktusáról a fölvett jegyzőkönyvben az 5-ik és következő, és végül a további részletekről az említettük fejezetben a 233-ik és következő lapokon.

Az egész jelentés tartalma.

A jelentés adatait mind, a legnagyobb rövidségre törekedve, a hiteles jegyzőkönyvek és a hivatalos jelentések alapján állítottuk össze, s egybefoglalni a 221 tömött nyomtatású oldalra terjedő «Különös rész» végeredményeit a következőkben kísértjük meg.

Összegezés.

I.

Emlékezetes marad mindena egyesületünk történetében, a múlt év jun. hó 7-én, dicsőségesen uralkodó Apostoli Királyunk I. Ferencz József u Felsege megkoronáztatása XXV-ik évforduló napjának öröme és annak alkalmából Budapesten megtartott ünnepélyes közgyűlésünk. Az országban egyesületünk volt az első, mely

Jubiláris közgyűlés ürk a koronázási ünnepen.

még a megelőző évben gondolva az évfordulóra, közgyűlésének méltó ünnepségekkel megtartását ekkorra határozta el. Később azonban egy országos jubileum rendezése mondatván ki, egyesületünknek a maga programjával nemcsak öszszébb kelle szorulnia, hanem jóakaró körök közgyűlésünknek már-már a napirendről levételét, illetve a vidéken való megtartását javasolák. Mi azonban bizva ügyünk varázs-erejében, a közgyűlést nemcsak megtartottuk, hanem hogy mily siker és érdeklődés közepette, bizonyítja, mikép a nagyszámu notabilitáson és előkelő hölgyközönségen, valamint az alapító és rendes tagok tömeges részvételén kívül az ország minden részéből 27 törvényhatóság, 16 testvéregyesület, 26 más elsőrendü társulat és rokon, 30 E. M. K. E. megyei és városi fiókválasztmány jelentette be küldöttségileg képviselétét. És a kik nem jöhcttek el, a kik a nagy napot otthon ünnepelek, vagy még ezen kívül is megemlékezének reánk: az ország minden részéből 10 törvényhatóság, 17 egyesület és rokon, 21 kaszinó, 19 egyház és tantestület, 20 fiókválasztmány és számos egyes üdvözlé sürgönyileg vagy átiratilag a közgyűlést. Közgyűlésünkön, daczára az egyidejüleg a vérmezőn tartott hadiszemlének, a kormány is Csáky Albin gróf és Bethlen András gróf miniszterek személyében képviselve volt, és kik az ország legkiválóbb férfiai közül — élökön Tisza Kálmánnal, Vay Miklós báró koronaőrrel stb. — nem jöhcttek el: egy vagy más formában szükéségesnek tartották kimenteni e körülményt. Egyesületünk tagjai külön vonaton érkeztek a fővárosba, s az E. M. K. E. lobogója alatt kivonulva, az elsők voltunk, a kik a fölállított hosszú sorfalak élén az érkező Fölséget éljeneinkel üdvözölhetök. És ha nem is lett volna közgyűlésünknek más eredménye, minthogy azokat a kijelentéseket hallhattuk, melyekkel — egymásra következve — Berzeviczy Albert államtitkár, Ugron Gábor,

Képviseltek a közgyűlésen.

Üdvözletet a közgyűléshez.

A kormány képviselete.

Kivonulás a Király elé.

Berzeviczy Albert, Ugron Gábor, Jókai Mór és Apponyi Albert gróf beszédei.

Jókai Mór és Apponyi Albert gróf az egyesület jogos, igazságos és tiszta törekvéseit ország-világ előtt bemutatták: akkor is meg lehetünk elégedve a sikerrel, melyhez szép befejezéssel csatlakozott a Rákosi Jenő prologjával és Blaha Lujza asszony közreműködésével a népszínházban az E. M. K. E. javára tartott allegorikus csoportozatu diszelőadás, és két napra reá a herczegprimásnál budavári palotájában történt tisztelgésünk. A közgyűlés hatása anyagiakban is — a mint ez a Vagyonnál kitűnik -- nemsokára örvendetesen mutatkozott. A közgyűlés után igazgató-választmányunk első kötelességének tartotta átiratilag legmelegebb köszönetét fejezni ki a rendező fő- és székvárosi választmány intézőinek, első sorban Dessewffy Aurél gróf és Károlyi Tiborné grófnő elnököknek. Itt említjük meg, hogy a jubileummal egyidejűleg felhívásunkra külön ünnepelték meg a napot az összes E. M. K. E.-intézmények is. Gondolva az egész hazafias sajtó ekkor tapasztalt támogatására, eszünkbe jut a jelmondat, melylyel lobogónk felavatáskor az egyik szög beillesztése kísérettett: «A sajtó gyermeke vagy»!

Előadás a népszínházban Rákosi Jenő prologjával és Blaha Lujza asszony közreműködésével.

Tisztelgés a herczegprimásnál.

Közönet a fő- és székvárosi választmány-nak.

A sajtó támogatása.

II.

Áttérve ezzel voltaképi idej működésünkre, az igazgató-választmány a f. évi közgyűlési évben is, mint egyesületünk alakulása óta mindig — kivételt csak a nyári szünet képezvén, — minden hó 12-én d. u. 3 órakor Kolozsvárt a városházán megtartotta rendes üléseit. A gyűléseken, pár esetet kivéve, a midőn akadályozva volt, és a midőn két esetben Béli Akos gróf, egy esetben Bartha Miklós alelnökök helyettesítették, rendszeresen Bethlen Gábor gr. elnökölt, a ki havonta néha kétszer is megfordulva Kolozsvárt, itt a szükséges ügyellátás végett is mindannyiszor több napig tartózkodott,

Az igazgató választmány ülései.

Az elnöklés.

Bethlen Gábor gróf elnök.

s azonkívül a t. alelnök-főtítkárral, mint eddig is, állandó sűrű levelezésben állott.

Elnök távollétében a fontosabb ügyek Béli Ákos gróf alelnökkel láttattak el.

A gyűléseket a vidék a központtal egyformán látogatja.

A gyűlések látogatása iránt az idén is úgy Kolozsvárról, mint a vidékről nem szűnő érdeklődés mutatkozott, a mit bizonyít, hogy Alsó-Fehér, Besztercze-Naszód, Brassó, Humyad, Kis-és Nagy-Küküllő, Maros-Torda, Szilágy, Szolnok-Doboka, Torda-Aranyos és Udvarhelyvármegyékből, továbbá Budapestről és Aradról jártak be és látogattak föl tagok, majdnem oly arányban, mint a kolozsváriak. Látogatták a választmányi gyűléseket mintegy 70-en; betűrendben összeállítva a következők:

Látogatták a választmányi gyűléseket.

Albach Géza kir. tanácsos, polgármester.*) Bartha Miklós orsz. képviselő, alelnök (Budapest): Bartók Lajos orsz. képviselő (Budapest): Béli Ákos gróf főispán, alelnök: Béli Kálmán gróf (Báld, Kolozsm.): Bethlen Aladár gróf, cs. és kir. kamarás (Élesd Bihar. m.): Bethlen Bálint gróf, orsz. képvis. (Gyéres, Torda-Aranyosm.): Bethlen Gábor gróf, orsz. képviselő, elnök (Keresd, Nagy-Küküllőm.): Bethlen Pál gr., főispán (Besztercze): Biró Béla apát-kanonok: Csató János kir. tan., alispán (N.-Enyed, Alsó-Fehérm.): Csiky Viktor dr., egyetemi tanár; Csernátoni Gyula dr., kir. tanfelügyelő (Besztercze): Deák Albert ügyvéd; D. Deák Albert birtokos; Ditrói József mérnök; Ditrói Mór színház-igazgató; Dobál Antal ügyvéd; Felméri Lajos dr., egyetemi tanár; Ferencz József unitárius püspök; Gáspár János m. t. főjegyző, I. aljegyző (N.-Enyed, Alsó-Fehérm.): Gácsi József nyug. tanár; H. Gál Domokos alispán (D.-Szt.-Márton); Gergely Sámuel dr., egy. m. tanár; Góth Manó dr., egyetemi tanár; Gyár fás Benedek birtokos;

*)A helynévvel nem jegyzettek; kolozsváriak.

Gy ö r f f y Pál báró birtokos (Kraszna, Szilágym.); Gy á r f á s Domokos; H o r o v i t z Sámuel nagyvállalkozó; H o r v á t h László kir. tanfelügyelő (Segesvár, Nagy-Küküllőm.); H o r y Béla megyei árvaszéki elnök; I n s t i t o r i s Kálmán városi főjegyző (Arad); I n c z e József ügyvéd; J ó s i k a Lajos báró (Branyicska, Hunyadm.); K á l d y Gyula zenetanár (Budapest); K e r e k e s Sámuel szerkesztő (Maros-Vásárhely); K o v á t s Ferencz apát-plébános (Maros-Vásárhely); K o ó s Ferencz kir. tanfelügyelő (Brassó); K ö v á c s Gyula polgármester (N.-Enyed); K o v á c s Ödön dr., theol. akad. tanár (Nagy-Enyed); K o r n i s Viktor gr. birtokos (Szt-Benedek, Szolnok-Dobokam.); K u u n Géza gr. (M.-Németi, Hunyadm.); L e n g y e l József szolgabíró (Puj, Hunyadm.); L e n g y e l Lajos birtokos (Erzsébetváros); M a g y a r y Mihály szerkesztő; M e r z a Gyula birtokos; N a g y István bankigazgató (Brassó); N a l á c z y Géza birtokos (Naláczy, Hunyadvám.); P á l f f y Ferencz t. ügyész (Sz.-Udvarhely); P é t e r f f y Zsigmond birtokos; R é t h i Lajos kir. tan. tanfelügyelő (Déva); R e i l Dániel iparos; S a l a c z Gyula kir. tan. polgármester (Arad); S á n d o r József t. alelnök-főtítká; K. S á n d o r József kir. közjegyző (Déva, Hunyadm.); S e b e s i Ákos ügyvéd (Sz.-Udvarhely); S z a b ó Sámuel ev. ref. főgymn. tanár; S z e k u l a Ákos az Adria vezérfelügyelője; S z e n k o v i c h Márton birtokos; S z t e r é n y i József kir. iparfelügyelő (Budapest); T ö r ö k István dr., ref. főgymn. igazgató; U g r o n Gábor orsz. képviselő (Sz.-Udvarhely); U g r o n István es. és kir. kamarás, árvaszéki ülnök (Sz.-Udvarhely); V a l l e r József ref. lelkesz (Mákó, Kolozsm.); V ö r ö s Sándor gazd. intézeti igazgató (Kolozs-Monostor); V e l i t s Ödön polgármester (Torda); W a s s Béla gr. birtokos (Czege, Szolnok-Dobokam.).

Az ügyforgalomról és a vagyon állapotáról minden hónapban rendszeres jelentések feküdtek

Az igazgató
választmány
határozatai.

a választmány előtt, s hozatott ez ülésekben, a csoportos alszámokat és a kisebb ügyeket nem tekintve, 227 elvi, jogi vagy pénzügyi jelentőségű határozatot.

A directorium. E határozatokat — rendkívüli esetekben utólagos jóváhagyás fentartásával intézkedve is — a szakosztályokkal és bizottságokkal az idén is a directorium készítette elő, melynek az elnöklés fenti aránya mellett, a t. alelnök-főtítkáron, mint rendes előadón, a főpénztároson és a soros jegyzőn kívül résztvevő tagjai voltak még az idén Biró Béla apátkanonok és Felméri Lajos dr. egyetemi tanár, E. M. K. E. tiszteleti tag. A directorium üléseiről is önként érthetőleg rendes jegyzőkönyvek vezettettek.

Az irodalmi szakosztály. A szakosztályok közül a f. évben is a legtevékenyebben működött az irodalmi, Kun Géza gróf és Szabó Sámuel elnöklete alatt. Tartott 7 ülést, s népkönyvtári, daloskőri stb. ügyekben hozott 105 jegyzőkönyvi határozatot, illetve tett ugyanennyi előterjesztést az igazgatóválasztmány elé.

A segélyző bizottság. A közművelődési szakosztály szerepe és föladata már évek óta az u. n. segélyző bizottságra ment át, mely a beérkezett segélykérések fölött minden év tavaszán egyszerre dönt, illetve terjeszt javaslatot a választmány elé. A bizottság földolgozott a f. évben 90 segélyző beadványt, illetve főkválasztmányi javaslatot. A buzgó és lelkes előadó az idén is H. Gál Domokos, kis-küküllővármegyei alispán volt, akihez az ügydarabok Dicső-Szentmártonba küldettek.

A pénzügyi szakosztály. A pénzügyi szakosztály szerepe és föladata az idők folyamán a directoriumra ment át, mely az idén is pénzügyi kérdésekkel majdnem minden ülésben foglalkozott.

Állandó bizottságaink. Állandó bizottságaink: az algyógyi földmives iskola felügyelő bizottsága, melynek tagja az elnök, illetve helyettese, a t. alel-

nök-főtítkár és Szakáts Péter az Erdélyi gazdasági egyesület titkára; a millennialis kiállítás közművelődési csoport-bizottságába az az elnök, t. alelnök-főtítkár és Kornis Viktor gróf nevezettek ki a kereskedelemügyi miniszter által.

Egyes ad hoc-bizottságok emellett most is küldettek ki több esetben, így pl. a millennialis kiállítás, nagyobb szabású ingatlan befektetés, a congressus stb. ügyében, s küldöttségekkel képviseltette magát az egyesület többek közt az Országos Iparegyesület 50 éves, az Országos nőegyesület 25 éves jubileumán, a budavári honvédszobor leleplezésénél, az aradi 48-as Múzeum, a szegedi Dugonics- és nagyvárad Szigligeti-társaság megnyitó ünnepélyein stb, melyek mindenképpen egyesületünk képviselői kitüntető előzeneséggel fogadtattak és az eljárásról rendszeres jelentéseket vettünk be.

A választmány rendelkezésére állott főtítkári hivatalban, mely tudvalevőleg az egyesület épületében van elhelyezve, ellátott a f. évben 2100 ügydarab; kibocsátott 900 körirat, 18,000 drb borítékolt küldemény és megkezdett a 2000 drb Munkácsy-okmány expedíálása; feldolgoztattott 6762 naplótétel-számmak megfelelő kettőskönyvviteli forgalom; felszólítottak névre szóló külön felhívókkal és számlakivonatokkal az összes alapító, rendes és pártoló tagok, s a közgyűlés előtt másodszer is megkezdettük a felszólítást. E mellett szabályszerűen nyilvántartattak a fiók választmányok tagjai is és központilag rendszeresen kiállítottuk azok fizetésre való felszólításait is. Mind e munka-anyag földolgozására s az erre e hivatalban szükséges összesen 59 drb különböző pénztári és nyilvántartási könyv vezetésére a t. alelnök-főtítkáron, mint hivatalfőn és Merza Lajos főpénztároson kívül, rendelkezésre derék kezelő tisztviselőink: Beregszászy László könyvvezető, kinek fize-

Ad hoc bizottságok.

Az egyesület képviselői.

A főtítkári hivatal.

Ügyforgalom.

Kezelő tisztviselőink.

tése 820 frt. Radnóti Dezső irodatiszt, kinek fizetése 600 frt és Fröhlich Vilmos levéltáros-segédkönyvvezető, kinek fizetése 500 frt, állanak. A miből, azt hisszük, nyilvánvaló, hogy e dota-tiót az E. M. K. E. méltósága érdekében is nö-velni s a jelzettük kezelő tisztviselők számára is mielőbb egy nyugdíj-alap létrehozásának meg-kezdéséről gondoskodni kell. Rendes irnokot a lefolyt évben nem tartottunk s díjnokokat a szük-séghez képest, különösen a tagsági felszólítások idején, alkalmaztunk.

Számvizsgálat. Számvizsgálóink Szőcs Géza és Gámán Zsigmond ez évben két ízben, u. m. 1892. aug. 23-án és 1893. márcz. 9-én tartattak részletes szám- és pénztárvizsgálatot. Az igazgató választ-mány megbizásából a szokott felülvizsgálatra ki-szállott tagok voltak 1892. nov. 7-én Hory Béla és Kornis Viktor gróf; f. év márcz. 23-án pedig D. Deák József, Jósika Lajos báró és Wass Béla gróf.

Az új ellenőr. Az ellenőrzést az idén a közgyűlésileg meg-választott új ellenőr, Székula Akos vette át.

Jegyzői karunk. Választmányi és directoriumi üléseink jegyző-könyveit Csernátoni Gyula dr., Gáspár Já-nos, Sztérynyi József és Török István dr. jegyzőink vezették, kik közül Török István dr., miután évekig változatlan buzgalommal és oda-adással kezelte a jegyzői tollat, nagymérvű elfog-laltsága következtében a közgyűlést megelőzőleg lemondását beadni volt kénytelen. A választmány jegyzőkönyvileg fejezte ki köszönetét a lemondó tisztikari tag érdemei iránt: a közgyűlés feladata azonban, hogy — a köszönetnek szintén hangsü-lyozásával — az első pillanattól alapvető és munkás tagunknak a választmány kötelékében és kebe-lében való megmaradását biztosítsa.

Jogi ügyeink. Meg kell említenünk, hogy jogi ügyeinket és pedig a tiszteleti álláshoz az idén nagyon is sűrű forgalommal Haller Rezső jogtanácsos most is díjtalanul látta el; Budapesten Remé-

nyi Antal, Nagy-Váradon Rádl Ödön; és ezen kívül mindannyiszor központi jogtanácsosunk véleményezése alapján különböző vidékeken előforduló ügyeinkben egy ott helyi ügyvéd vagy közjegyző tagtársunkat kértük fel, kik — köszönettel legyen megemlítve — minden esetben készséggel és díjtalanul jártak el. Így K. Sándor József kir. közjegyző Déván, Sebesi Akos ügyvéd az Orbán Balázs hagyatéka ügyében Sz.-Udvarhelyt, Barna Endre ügyvéd a Hajdu Mária hagyatéka ügyében Miskolczon stb.

Legutoljára hagytuk, hogy elől legyen, Merza Lajos főpénztárost, a ki nagy felelősséggel járó tisztjét az idén is, rendes hivatalos órák tartásával díjtalanul töltötte be, s a ki — az egyesületi ház gondozásán kívül — akadályoztatás esetén a t. alelnök-főtítkárt is helyettesítette.

Merza Lajos
főpénztáros
működése.

Igazgató választmányi tagjaink közül elhunyt Bánffy Zoltán báró, ki kezdet óta központunknak tagja s maros-tordavármegyei — maros-vásárhelyi választmányunknak ügybuzgó elnöke lévén, az ő gondoskodásának és kiváltképen való vezetésének köszönhattük első sorban, hogy maros-vásárhelyi emlékezetes közgyűlésünk oly szépen sikerült, s a ki épen azon napon hunyt el, midőn a budapesti közgyűlés ujjal központi tagnak választotta. Igazgató választmányunk kötelességének tartotta — fiókválasztmányunk koszorút helyezvén a ravatalra — gyászát jegyzőkönyvi határozaton kívül átiratilag is közölni az elhunyt kiváló férfiú özvegyével, egyesületünknek szintén nemes szívü pátronája, báró Bánffy Zoltánné-Teleki Erzsébet grófnővel.

Bánffy Zoltán
báró halála.

III.

Az E. M. K. E. vagyona f. év máj. 1-én:

1. Bankokban és börzei árfolyammal bíró óvadékképes papirokban firt 473,271.84

2. Fekvő földbirtok Algyógyon, több év előtti becslés szerint	frt 221,557.—
3. Egyesületi bérház Kolozsvárt, telek és építés ára	» 140,944.20
4. Jogérvényes hagyatékok tár- gyalás alatt	» 29,429.28
5. Tőkebefektetések egyesületi in- tézetek épületeiben és telkei- ben, illetve ezek értéke becs- ár szerint	» 26,908.—
6. Kötelezvényileg biztosított, a maguk során esedékes vá- randóságok	» 97,736.47
7. Künnlevőségek, fiókválasztmá- nyi vagy egyéb kezelésben .	» 7,759.56
8. Ingóságok értéke 60 ⁰ / ₀ -al leütve	» 5,000.—
	<hr/> frt 1.002,606.35 *)

*) E kimutatáshoz megjegyzendő:

1. hogy a felvételben alatta maradtunk az algyógyi birtok szakértők szerinti újabb becslésének, mely szerint a birtok 250—300,000 frtot ér;

2. az egyesületi bérháznál csak a tényleges befektetést vettük föl, holott az előnyös telekvásár, kedvező építkezés, változott pénzügyi viszonyok és a hely becsértékének emelkedése következtében, építészmérnökök becslése szerint az épület 10,000 frt haszonnal már most eladható;

3., az egyesületi intézmények tőkebefektetéseinél csak magát a befektetett összeget vettük föl, holott az ajándékozott különböző telkek és az építésnek mindig házilag eszközlése, de az ingatlanok áremelkedése következtében is az érték 13.092 frt tal nagyobb;

4. a várandóságokban nem vettünk föl összeget a kiosztott nagyszámu perse-lyek, bárczakönyvek és még mindig forgó iverk, valamint ⁰/₁₀-ot a hátrálékos rendes és pártoló tagdíjak után, a mi pedig a várandóságokra nézve az eshetőségeket illeti, erre nézve megjegyzendő, hogy az E. M. K. E. csak hatóságilag igazolt elszegényedés esetén töröl, azonban ezen csekély perczent mellett ugyanannyi újabb jelentkezés is várható;

5. nem vettük föl az algyógyi E. M. K. E. fentartotta erdők most folyó eladásá-
ból kilátásban levő 6798 frtot;

6. tekinteten kívül hagytuk, hogy a Kovács Sándor-féle 43,600 frtos alap a jövedelem ¹/₄-ének mindenkori tőkésítésével 100.000 frtra növelendő, s hogy hasonlóképen az E. M. K. E.-bérház jövedelmének 2⁰/₁₀-ka 12 éven át egy adóalap létrehozá-
sára szintén tőkésítendő; a brassói óvónál Nagy István 1,200 frt alapítványa 2000 frtra növelendő;

7. az algyógyi birtok fölös jövedelme évről-évre az egyesület pénztőkéjéhez csatolandó; és erre, hogy fölös jövedelem lesz, határozott kilátás van;

Az E. M. K. E. készpénzbevétele, az algyógyi birtok jövedelmét nem tekintve, az 1892. évben 76,651 frt 47 kr volt, illetve a birtok jövedelmét is hozzáadva kerekszám 90,000 frt. Ebből tőkésítettett 54,384 frt 32 kr, a többi az egyesületi segélyekre, akcióra, a kiadásokra fordítatott. Ezek szerint a vagyoni haladás nemcsak nem szünetel, hanem az első nehézségek legyőzése után a növekedés most már progressive menni fog. A tőke növekvésben 27,678 frt 30 kr — alapító tagoktól befolyt díj. Az összes örökös és alapító tagok száma különben 1926, rendes 10,572, pártoló 4320, összesen 16,818 tag. A f. közgyűlési évben új alapító lett 27, belépett vagy II. cyklust ujitott 759 rendes, 175 pártoló, összesen 961 új tag.

Bevétel az
1892. évben
76,651 frt
47 kr.

Tőkésítettett
54,384 frt
32 kr.

Örökös, alapító, rendes és pártoló tagok száma.

Mindjárt, közgyűlés után azzal a kijelentéssel, hogy ismeri és «meghajlik az egyesület működése előtt» és hogy ez csak «egyelőre van» 1000 frttal lett alapító Vas zary Kolos hercegprimás; a mit két szép levél kíséretében nem sokára 500, illetve 300 frt alapítvány követett Samassa József dr. egri és Császka György kalocsai érsekektől. Az egri érsek, már kezdet óta 100 frttal alapítónk, levelében «legbensőbb rokonszenvét,» «őszinte tiszteletét és elismerését» fejezte ki az egyesület csüggedetlen kitartása és jogos törekvései fölött; a kalocsai érsek pedig, hivatkozva arra is, hogy az erdélyi rész róm. kath. püspöksége érseksége alá tartozik, «éber rokonszenvéről és érdeklődéséről» biztosította a «jeles egyesületet» s «közhasznu működése» iránti érdeklődése «első tanujeleül» jelzi ez összeggel alapítóul belépését. És összesen 862 frtot jöve-

Új alapítók a
lefolyt évben.

Vaszary Kolos
hercegprimás.

Samassa József dr. kalocsai és Császka György egri érsek.

8. az egyesület kezelésébe a főtitkári hivatalban több rendbeli végrendeletek vannak letéve;

9. egyes E. M. K. E.-intézményeknél is vannak tőkék, kisebb-nagyobb alapítványok, melyek szintén nincsenek számbavéve.

Mind a fentieket tekintetbe véve, hogy az E. M. K. E. megkezdette a második millió létrehozatalát.

delmezett a népszínház közgyűlési E. M. K. E. diszelőadása, melyet Evva Lajos igazgató lekötélő szivességéből és áldozatkészségéből nyervén meg az egyesület, az összeg alapítványul az igazgató nevére iratott. Még a közgyűlésen lett alapítónk 200 fittal Wahrmann Mór, mit sajnosan bekövetkezett elhunytja után, jótékony célra hagyott alapítványaiából 1000 frrtal tödött meg a kiosztó bizottság. Egyesületünk egyik halottja tehát a lefolyt évben a nemesszívű alapító. Egyik megható alapításunk a lefolyt évben n. özv. Tappenburg Károlyné-szül. Brencsán Elizé, a ki egyetlen leánygyermekét elveszítvén, végrendeletét még életében az egyesületnél tette le a vigasztalhatatlan anya, s decz. 8-án bekövetkezett halálára úgy intézkedett, hogy a temetést is az általa részletesen előirt módon az egyesület eszközölje. A nemesszívű nő hagyatékából az E. M. K. E., mint általános örökös, kifizetvén a kolozsvári tanítónőképző önképző körének 1000, a siketnéma intézetnek 300, a Mária-Valéria árvaháznak 300 frrt és több egyes hagyományosoknak megfelelő összegeket, maradt tiszta alapítványul 6329 frrt 28 kr, melyből 900 frrt Tappenburg Aranka emlékére az anya által, korábban tett 100 frrtos alapítványhoz csatoltatván, a többi az édes anya nevére meggyörök alapítványul. Nyugodjék gyermeke mellett csendesen a nemesszívű anya és legyen emléke áldott! Ezeröttszáz frrt hagyott végrendeletileg a f. évben Budapesten elhunyt Sréter Klára úrnő; 1000 frrt az év tavaszán Budapesten elhunyt Sváb Jakab nagybirtokos; édesatyja sir-emléke költségét »Mózsa Ferencz édesatyám emlékére« czim alatt az egyesületnek küldötte be Mózsá Attila hidegkúti birtokos; a t. alelnök-főtítkár édesanyja, n. özv. Sándor Dénesné-Keresztesi Erzsébet emlékére a temetési koszoruk megváltása czimén, 136 frrt alapítványt gyűjtött és tett le az egyesület igazgató választmá-

Evva Lajos.

Wahrmann
Mór.

Özv. Tappen-
burg Károlyné
végrendelete.

Sréter Klára
hagyatéka.

Sváb Jakab
hagyatéka.

Kegyeltes
alapítványok.

nya; 100 fít alapítvány tétett »Néhai id. Kris-
tyóri János emlékére« hasonnevü fia, aradi sü-
tőmester által. Ezer frtos alapító lett még a f.
évben Grove László dr. földbirtokos Budapest-
ről; 500 frtos gróf Károlyi Alajosné Budapest-
ről; 250 frtos Stern Gusztáv a »Mutual« vezér-
igazgatója Budapestről; és 100—100 frtos alapi-
tók lettek: Fejérváry Károly birtokos Sajó-
Szent-Andrásról, Perl József fogorvos Kolozs-
várról, Solmossy László nagybirtokos Teremi-
ből és Nemes Péter kolozsvári iparos, ki kezdet óta
figyelemmel kísérvén az E. M. K. E.-t és «meg-
győződven az egyesület vagyona tiszta és helyes
kezeléséről», nejjével egyetértőleg szintén 100
fítot gyűjtött és tett le az egyesületnél. Testü-
letektől kapott alapítványok: először is a »E.
M. K. E. torda-aranyos vármegyei választmányá-
nak koronázási jubileumi alapítványa« 150 fít;
választmányoktól: a kis-küküllőmegyei nővá-
lasztmánytól 561 fít 92 kr; a vajdahunyadi m.
kir. vasgyári tisztikar tánczmulatsága emlékére
284 fít 92 kr; a szilágymegyei E. M. K. E. választ-
mány estélye emlékére 162 fít 78 kr. Azután: a
kolozsvári m. kir. posta- és távirda-igazgazgatósága
Kolozsvárra átköltözése emlékére a tartani akart
bankett helyett 200 fít; magyar tisztiek asztal-
társaságától Budapesten 100 fít. Perselyekből
gyűjtött egybe 175 forint 95 krajczárt Szon-
gott Villibáld Szamos-Ujvárt; és a f. évben is,
mint az alapítás óta minden esztendőben újlag
100 fít alapítványt küldött Borbély Lajos a
salgó-tarjáni vasmű-részvénytársaság igazgatója;
ez már 6-ik 100 fít. A f. évben is lefizette évi
200 fít alapítványát Szász Domokosné — Nagy
Ilka úrnő. Az alapítványok közül azonban, mint
ez évben is legnagyobbat emelhetjük ki a Kun
Kocsárd gróf fejedelmi alapítónk páratlan áldo-
zatkészsége és atyai bölcs intézkedése következ-
tében, egyszersemind kegyes közvetítésével el-
adott algyógyi erdőrészekből befolyt 14,706 fít

Alapítványok
100-tól 1000
frtig.

Testületektől
és fiókoktól.

A torda-ara-
nyosmegyei
választmány
jubiláris
alapítványa.

Borbély Lajos
évi 100 fít.

Szász Do-
mokosné-Nagy
Ilka úrnő évi
200 fít
alapítványa.

Kun Kocsárd
gróf a folyó
évben is leg-
nagyobb
alapító

újabb alapítványt, mely Kun Kocsárd gróf pénz-
beli alapítványához csatoltatván, együtt eddig
ez is 15,406 frt tesz ki.

Munkácsy
Mihály
E. M. K. E.
alapító-
oklevelé.

Morelli Gusztáv szép kivitelű metszésé-
ben elkészülvén a Munkácsy Mihály festette
remek alapító-oklevelé sokszorosítása, ennek szét-
küldése megkezdett. Tekintettel, hogy az ala-
pítóktól a kép kiállítása, csomagolása stb. czi-
mén 2 frt összeget veszünk be, a netán megma-
radó többletet, köszönetünk csekély jeleül Mun-
kácsy Mihály nevére alapítványul fogjuk vezetni.

IV.

A vagyon jö-
vedelme
50,271 frt
45 kr.

A mi a vagyon jövedelmezőségét illeti:
erre nézve részletes költségvetés fekszik a köz-
gyűlés előtt, s az elbírálásra nézve szemelött
tartandó az egyesület amaz alap-határozata, mely
szerint csak a már mindig kész vagyon jövedel-
me erejeig alkot és segélyez és ennek terhére
utalja az egyesület fentartása költségeit is. Hul-
lámzó tagdíjakra alkotni nem is lehet, s azért a
bevételeben várható jövedelem, mint külső növek-
vés, nem is szerepel. Egybevéve az algyógyi bir-
tok jövedelmét is, mint a mely az E. M. K. E.
nevén, E. M. K. E.-vagyon jövedelme gyanánt,
szerződés szabályozta ellenőrzés és felügyelet
mellett fordittatik az E. M. K. E. meghatározta
culturális célra, s könyveinken a birtok-igazga-
tóság előterjesztett számadásai alapján mint be-
vétel és kiadás keresztülvezettetik: a folyó évi
jövedelem-előirányzat 50,271 frt 45 kr, és a ki-
adás ugyanennyi.

Kiadás
ugyanannyi.

A felhasználás
és az organi-
záció várme-
génénti
együttes
kimutatása

Hogyan használja az egyesület jövedelmét,
erre nézve feleletül ez alkalommal azt a formát
választjuk, hogy vidékről-vidékre haladva, kimu-
tatjuk az egyesület létesítette, fentartotta, vagy
segélyével fennálló intézményeket s egy-
ben feltüntetjük pár vonásban az illető fiók-
választmány, mint gondozó, vagy közvetve
létesítő képét. Így egyben mutatva be társadalmi

szervezetünket a helyszínén való működéssel: a részletes jelentés két fejezetével egyszerre végeztünk.

Egyesületünk tag-hálózata — központilag vármegyénként, községenként is nyilvántartva — átfogja az egész országot, s az egy Arvavármegyét kivéve mindenütt annyi tagunk van, hogy fiókot — a mire az alapszabályok szerint 20 tag szükséges — bárhol alakíthatunk. Eddig azonban még csak a fő- és székvároson, Debreczenen, Szentesen és Aradon át a 16 erdélyrészi vármegyére, annak városaira és legtöbb járására terjesztettük ki az organizációt. Maga a tényleges működés szintere: a dolog természeténél fogva Erdély. Az anyaállambeli fiókok főfeladata az erő gyűjtés.

A fő- és szék városi választmány, főképp Horváth Gyula központi alelnök kezdeményezésére és utánjárása 1887. márcz. 16-án alakult. Elnökök kezdet óta Desseffy Aurél gr. és Károlyi Tibornő grófné, alelnökök Kamermayer Károly polgármester és a kezdeményező. Ezen kívül mindenik kerületben külön nőelnökök és alelnökök vannak. Fő- és szék városi választmányunk az idén is megtartotta bálját, mely a szokott módon sikerült és tisztán 1587 frt 24 krt jövedelmezett. Ez összegben, mint minden évben, találjuk József főherceg ő Fensége adományát is, 50 frt. Összes bevétele a fióknak 1892-ben 7001 frt 45 kr volt. Tagjaink száma 500: alapító, 1062 rendes, 315 pártoló és több ezer perselyes gyűjtő gyámolító tag. Örökös tag 5000 frttal maga a fő- és szék város. A választmány tagjai közül elhunyt Király Pál.

Az anya-államban levő másik nagy választmányunk, a Debreczen városi és Hajdúvármegyei, különösen a Debreczeni Dalkör és Nemes Kálmán utánjárására és buzgó kezdeményezésére az 1890. jan. 19-én alakult, és élén kezdet óta Dégenfeld József gróf főispán, mint elnök áll. Alelnök-társai Simonffy Imre

Az
E, M. K. E.
tagjainak
elterjedése.

A fő- és szék-
városi
választmány.

Debreczen
városi és
Hajdúvár-
megyei vá-
lasztmány.

kir. tanácsos, polgármester és Karap Móricz hajdúvármegyei birtokos. Titkár: Márk Endre. Van a városból és a vármegyéből összeállítva 70 tagu nő- és férfi választmánya. Megalakulása óta gyűjtött 8134 frt 34 krt. A tagok száma 2 örökös, 64 alapító, 484 rendes 152 pártoló. Debreczen sz. kir. város 5000 frittal örökös. A télen is sikerült E. M. K. E.-bált tartott, melyen Budapestről is Horváth Gyula, Thaly Kálmán, Szemere Huba voltak jelen. Nagy veszteség érte a választmányt és vele egyesületünket ez évben Bethlen-Mikó Róza grófnő és Dégenfeld Józsefné grófné-Szilassy Irma úrnő buzgó választmányi tagjaink elhunytában.

Aradvárosi és vármegyei választmány.

Itt a választmány már tulajdon helyi czéljaira is terült összegeket

Még előbb 1888. decz. 7-én jött létre az Aradvárosi és vármegyei választmány, melynek élén Vásárhelyi Béla áll, s melynél legérdekesebb, hogy nő, Vásárhelyi Ilona k. a. a pénztárosa. Ez a választmány már az igaz hogy csak 25%-án belől, saját területére is fordít összeget; így a mult évben is a következő összegeket adta: a szentlányfalvi iskolának 25, nagyhalmágyi magyar iskolának 200, aradi-gáji óvónak 50, gurabanczi, szintyei és soborsini iskolának 50—50, a kovasinczi iskolának 100, a csermői iskolának 40 frot. Már eligazítva volt, hogy ha a folyó évben a közművelődési congressust létrehozni sikerül, ez országos gyűlés színhelye ezen választmánynak területe, illetve Arad város legyen.

Szentes városi és vidéki választmány.

Néhány napja mult 4 éve, hogy 1889. máj. 15-én létrejött, a Szentes városi és vidéki választmány. Ez alföldi körünknek a megalakuláskor 12 alapító, 117 rendes, 346 pártoló tagja gyűlt. A f. egyesületi évben is tartott egy sikerült estélyt, melyen Hock János olvasott föl. Szomorú veszteség érte a választmányt, s vele egyesületünket, hogy az alakulásnak létrehozója és azóta folyton elnöke: Sarkadi Nagy Mihály, Szentes város néhány év előtt polgár-

mestere, f. év tavaszán, férfikora delén, 44 éves korában elhunyt. A választmány újjászervezésre vár. Alelnöke: Sima Ferencz orsz. képvis., pénztárosa Szánthó Lajos.

A fentiek szerint, míg egyfelől az anyaállammal összekötő egyik megye, Arad utján szervezve vagyunk, addig a másik megyében Biharban, bár tagjaink száma itt 73 alapító, 380 rendes és 201 pártoló s bár a megalakításra ismételten kaptunk még a sajtó utján is fölszólítást, fiókunk még nincs. Biharmegyében egyébként még régebbi időből «Népnevelési egyesület» czímen külön egyesület van. Ennek buzgó vezetője, Sipos Orbán tanfelügyelő értesítése szerint jó iskolákkal van ellátva a Nagyváradtól Erdélybe vezető vasuti vonal menté. Ennek megfelelőleg vettük föl az akcziót a következő Kolozsvármegyében az alábbiak szerint.

Kolozsvármegye székvárosán, az erdélyi résznek történelmi, társadalmi és még mindig közgazdasági középpontján, Kolozsvárt, az igazi választmányon és E. M. K. E. központon kívül mindjárt elején még külön városi és vármegyei, sőt külön nőválasztmány szervezkedett, és ezenkívül vidéki, illetve járási körök jöttek létre: Türe-Kapus, Teke, Egeres, Almás vidéki, kolozsi, gyalui és különösen Kalotaszeg vidéki kör czímen. Kolozsvárt a férfi és nőválasztmány azonban csakhamar egyesülvén, most erre törekedünk a megyeivel is. Elnökök jelenleg Teleki Domokosné grófnő és Ferencz József unitárius püspök; ügyvezető alelnök Deáky Albert; a megyei választmány elnöke Béli Akos gróf főispán. Ezenkívül van Kolozsvárt 8 kerületi nő alelnök. A vidéki körök közül a legjobban szervezett a kalotaszegi, melynek elnöke Gyarmathy Zsigmond; ügybuzgó, tevékeny titkára Koleszár Lajos bánffy-hunyadi áll. iskolai igazgató; e kör tevékeny működésével önállóvá lett. A vármegye területén az egyesület a vasut mellett

Tagjaink állása Biharban.

Erdélyhez közeledünk.

Kolozsvármegye.

A központon kívül külön városi és vármegyei választmányok.

Hét vidéki kör.

A Kalotaszegi kör.

Cultur-vonalaink megindulása. a kis-sebesi E. M. K. E. iskolával folytatta az említettük nagy-váradi kultur-vonalat és jobbra a Szilágy felé vezető uton a magyar-nagy-zsombori, balra az erdélyi belhegyek lábánál az épen most épülő magyaró-kereki iskolával hozta létre az összeköttetést az iskolákkal többé kevésbé jól ellátott utóbbi két vonalon. — A kis-sebesi iskola épületét és telkét a Glasner és Eibeschitz cég ajánlotta fel, fedezvén a tanító fizetéséből is évi 100 firtot; az egyesület járandósága évi 368 firt és az 5-öd éves pótlék; eddig kifizettünk 1422 firt 64 krt. — Magyar-Nagy-Zsomboron, Zutor és Kendermál szomszédos községekkel iskolája 1848-ban szétdulatván, a Sombory Lajos birtokos ajándékozta telken az oskolát ujolag építettük 2465 firt 87 kr befektetéssel. A tanító fizetése évi 400 firt és kifizettünk eddig 1393 firt 45 krt. E község izraelita lakosai hálásan emlékezve meg az iskola felállításáról, budapesti közgyűlésünkön lelkesen üdvözöltek. — A magyaró-kereki iskola-telke Szász Domokosné Nagy Ilka urnő ajándéka, és az építés 3200 firtba kerül. Az iskola az őszön megnyílik és az ajándékozás miatt egyelőre a pap-tanítói rendszert alkalmaztuk, megtoldván a pap fizetését évi 168 firttal. — Évi 100 firt kötelezettséggel segítettük létrejöni a vaspálya mentén a m. kir. államvasutak kolozsvári üzletvezetőségének a kolozs-alaguti iskoláját, hová a növendékek messzi távolságból a vonat által felszedetve járnak. Kifizettünk eddig 600 firtot. Ugyan azt a rendszert akarjuk behozni a kis-sebesi iskolában is, és minthogy balászfalvi iskolánknál ez kezdet óta szintén érvényben van s nagy-küküllővármegyei választmányunk a központ támogatásával Segesvárt népiskolai E. M. K. E.-convictus berendezésével ugyan ilyest akar: ezzel legalább a vasut mentén biztosítva lehet az iskoláztatás Brassótól Nagyváradig. — Kolozsvár közvetlen tőszomszédságában befolytunk a kolozsmonostori és szamosfalvi r. kath. iskolák újjászervezésére s az elsőben a

f. év május hó 12-én Kolozsvárt elhunyt Szent-Istváni Nemes János 200 ftos alapítványa kamatjából évente öt 20—20 ftos jutalmat osztunk ki a magyar nyelv elsajátításában legnagyobb haladást tet növendékek között. Ide tartozik annak az actiónak is megemlítése, melyet culturális czélból a községnek Kolozsvárral egyesítése ügyében különböző irányban kifejtettünk és mely törekvést — képviselőink Biró Béla apátkanonok és Vörös Sándor gazdasági tanintézeti igazgató fáradozásai alapján is — nem sokára siker fog koronázni. — Kolozsvárt az erdélyrészi nőipar-egyesület nőipariskolájába két székely vagy csángó növendék tandijára 25 ftot szavaztunk meg egyelőre 5 évre. — A következő 1894. évben, miután az ügy kellőleg előkészítve van, megfoglaljuk építeni a Mezőség szélén Aranykúton a 3000 ft-ra tervelt E. M. K. E. iskolát, melyre telket De gen f e l d Gusztávné grófnő ajándékozott s melyhez a vallás- és közoktatásügyi minisztertől évi 400 ftot sikerült kieszközölni. — Kajántó, hol a szomszéd Kórod leányegyházzal együtt, a tulnyomó idegen ajkuakkal és ezek virágzó iskolájával szemben a ref. magyarok iskolája tengett, építésre 600 ftot, illetve annak 32 éves törlesztésében évi 30 ftot, a tanító fizetéséhez pedig 50 ftot szavaztunk meg azzal a feltétellel, hogy még ugyanennyit adjon az egyházkerület is és a tanító a kórodi tanköteleseket is oktatni legyen köteles, hetenként kétszer átjárván ide; kifizettünk eddig 135, illetve plus 225 ftot. — Pusztakamarás, hajdan virágzó ref. anyaegyház, hol Kemény Zsigmond báró hamvai nyugszanak, temploma és paplakja romba dőlván, ezt az egyházi főhatóság fölépíttette, s miután az iskola a paplak egy zugában tengett, egyesületünk az iskolaházra adott 600 ftot, illetve elvállalta ennek évi 5%-át; tanító a pap. — Uzdi-Szentpéterre, hol évtizedekkel ezelőtt a lakosságnek majdnem fele magyar volt

Kolozs-
Menostornak
Kolozsvárral
egyesítése.

Ösztöndíj a
kolozsvári
nőipar-
iskolánál.

Aranykúti
E. M. K. E.
iskola.

Kajántói
ref.
iskola.

Pusztakama-
rási ref.
iskola.

Uzdi-szentpé-
teri ref. iskola.

s most még 1169-ből csak 164 magyar, ref., körlelkész beállíthatása végett évi 100 frtot biztosítottunk. Eddig kifizettünk 450 frtot. — Csomafáján, hol a szomszédos Gyulával és Hosszú-Matskással együtt a négyszer annyi idegen ajkú lakos közt levő 311 ref. magyarnak sem papja, sem tanítója nem volt, — az egyházi főhatósággal vállvetve, részünkről az iskolaépítés költségeihez 300 frtot adtunk, illetve elvállaltuk 32 évre ezen befektetés törlesztési 5%-át, és egy tanító beállításához, ki mind három község tanköteleseit oktatni tartozik, évi 50 frt hozzájárulást szavaztunk meg. Eddig kifizettünk 60, illetve 162 frt 50 krt. — Népkönyvtárakat adtunk e vármegyében eddig Bánffy-Hunyad, Kide, Mocs és Szováth számára, egyenkint 107 frt 25 kr értékben; ezenkívül ifjúsági könyvtárt létesítettünk Kis-Sebesen 80 frton, és ismételten nagyobb mennyiségű könyveket adtunk Kolozsra. — A mint a fentiekből — hely ismerők előtt — látszik, az egyesület kellő gondozásának tárgya a Mezőség. A vármegyének Biharral való minél belsőbb culturalis érintkezése, a Királyhágónak és a belhegyeknek a magyar civilizáció által való minél sikeresebb megközelítése érdekében pedig szükséges, hogy a nagyváradi népnevelési egyesület és biharmegyei Kárpát-egyesület minél szorosabban közeledjék az E. M. K. E. és az Erdélyrészi Kárpát-egyesület felé. Megjegyzendő, hogy az E. M. K. E. utikalauzában írta le először alaposan Turner Adolf dr. egyetemi tanár az e vármegyében kezdődő gyulai belhegyeket a Biharral az Érczhegyekig, hol a szabadságharcz alatt Vasvári és honvédeink tragikus végöket érték. — A vármegyében a múltban még 4 ponton kiosztott mintegy 265 frt különböző egyszerismindenkori segélyt csak megemlítjük. Magyar-nagy-zsombori iskolánknál a folyó évben hunyt el Mayer Ignác buzgó gondnokunk.

Csomafáji ref.
iskola

Népkönyvtá-
rak Bánffy-
Hunyadon, Ki-
dén, Mocs
és Szováthon.

Ifjúsági
könyvtár
Kis-Sebesen.

A Mezőség
és Bihar.

A gyulai
belhegyek első
leírása.

Torda-Aranyos vármegyében mindjárt elején alakult a választmány Kemény György báró főispánsága alatt, a ki azon főispánok közé tartozott, kik mindjárt kezdetben csatlakoztak az E. M. K. E. mozgalomához. Most az ő tiszteleti elnöksége és Bethlen Géza gróf főispán elnöksége mellett különösen meglendült a fiók Sándor Kálmán törvényszéki bíró elnöksége alatt. Titkár: ifj. Abt Ernő, pénztáros: Gajzágó Róbert. A székhely Torda, hol külön fiók is indult volt. Külön fiókok voltak tényleg a felvinczi, maros-ludasi, Toroczkó vidéki, melyek mind a vármegyeibe olvadtak be, és külön szerveződést kívántak a székely-kocsárdi tagok. — E vármegyében először is a havasok emporialis főhelyén, Topánfalván, évi 100 frt biztosításával erősítettük meg a róm. kath. körlelkész állását, a kinek hatásköre 11 szétszórt havasi községre terjed ki és a ki már is elérte azt, hogy hiveinél az elkeresztelés megszűnt. Kifizettünk eddig 600 frtot. — Mező-Szengyelen évi 300 frt tanítói fizetés biztosításával és a helyi áldozatkészség megindulásával nyári menedékhelylyel kapcsolatos róm. kath. leányiskolát hoztunk létre, melyhez épületet a közel 2000 frt különböző adomány megnyerésével gondnokunk és alapítótagunk Betegh Sándor létesített. A jelesül működő intézet számára kifizettünk eddig 456 frtot. — Alább Hadréven ref. iskola emelését 500 frttal, illetve ennek 32 éves járadékával, 25 frttal tettük lehetővé. Minthogy az iskolaépület így is rossznak bizonyult beleegyeztünk, hogy a gondnokság jövőre ezt templomul használhassa, ellenben a jókarban levő imaház legyen iskolává. — Komjászegi, a jól szervezett gör. kath. iskola mellett az unitárius iskola nem tudván föladatát betölteni; 600 frt befektetésen kívül, a tanító fizetéséhez évi 50 frtot szavaztunk meg s kifizettünk eddig a befektetésen kívül 300 frtot. Szind község szintén unitárius vallású, magyarsága

Torda-Aranyosvármegyei választmány.

Topánfalvi róm. kath. körlelkész.

Mező-szengyeli leányiskola.

Hadrévi ref. iskola.

Komjászegi unitárius iskola.

Szindi unitárius iskola.

is veszélyeztetve levén, 600 frt befektetésen kívül évi 150 frttal erősítettük meg a tanító fizetését; kifizettünk eddig e czimen is 100 frtot. — A to-roczkói unitárius iskolának régebben adtunk 300 frtot és a mészköi unitárius iskolának 50 frtot.

Népkönyvtár
Maros-
Bogáton

Kárpát-
Egyesület.

— Népkönyvtárunk van, igen jól kezelve Ma r o s-
B o g á t o n. E vármegye területén a világhírű
természeti szépségnek, a tordai hasadéknak évszá-
zakig kellett várni, míg a Kárpátegyesület a
vármegyével egyetértve e helyet széles és hosszú
kőút létesítésével tette mindvégig bejárhatóvá.
Megyei választmányunk budapesti közgyűlésünk-
kel, illetve a koronázási jubileummal egyidejűleg
Tordán nagy népünnepélyt rendezvén, e nap emlé-
kére tett szép alapítványról már megemlékeztünk.

Alsófehér-
megyei
választmány.

Nyolcz
járás kör.

A következő, fekvésével, multbeli történe-
ténél és hivatásánál fogva nagy fontosságú vár-
megye Alsó-Fehér, mindjárt kezdet óta egyik
legkitünőbbben organisált E. M. K. E. területül mu-
tatkozott. Alvinczi, balászfalvi, magyar-igeni, ma-
ros-ujvári, Nagy-Enyed városi és vidéki, veres-
pataki és vizaknai 8 fiókkörével a központ Nagy-
Enyed. C s a t ó János alispán, alelnök, T ö r ö k
Bertalan m. főjegyző, titkár, G á s p á r János
tiszt. megyei főjegyző pénztáros, K o v á c s Gyula
polgármesterrel továbbá K o v á c s Ödön dral
állanak a megyei választmány élén. Az alapító,
rendes és pártoló tagok száma e vármegyében
meghaladja az 1000-et, tag lévén minden jobb
társadalmi osztályu ember. A Maros, illetve a
vasut vonalát követve lefelé, e vármegyében a
következő intézményeink vannak: M a r o s-G e-
z s é n, hol 854 idegen ajku lakossal szemben 100
ref. magyar, B e t h l e n Sándor gróf saját ud-
varán a ref. iskola számára helyiséget és lakást
adván, az egyesület a tanító javadalmazását
1889-től évi 50 frttal erősítette meg; kifizettünk
eddig 225 frtot. — H a r i b a n 483 lakóból 186
ref. magyar; a ref. tanító a szegény dotatió miatt
nem volt alkalmas a tanításra. Így a hivek, s az

Maros-gezei
ref. iskola.

Harii ref.
iskola.

egyházi főhatóság közös gondozásával 89-től a fizetés rendbe hozatván, így az iskolaügy ujon szerveztetett. A központ a tanító fizetéséhez évi 100 frtot vállalt magára. Kifizettünk eddig 400 frtot. — Maros-Szent-Benedeken népkönyvtárunk van. — Nagy-Enyeden a vármegye középpontján egy székely-jellegű árvaház létesítésére néhai Kovács Sándor emlékére 5 év alatt, kamatokkal kifizetendőleg, 5000 frtot szavaztunk meg, és kifizettünk eddig 2450 frtot. Ez összeg a néhai nagyemlékü alapító külön 7000 frtos alapítványával, mely a város kezelésében van és nagy-enyedi házával képezi az árvaház alapját. — A szomszéd Fel-Enyedre, mely 48-ban szintén elpusztított, népkönyvtárt adtunk 107 frt 25 kr. értékben. — A maros-szent-királyi ref. iskola jó karba hozására az egyházi főhatóság kért a központtól 300 frtot: megadtuk, illetve 32 évig fizetjük 5%-át. A tanító fizetése megerősítéséhez is járultunk évi 50 frt biztosításával és kifizettünk eddig 262 frt 50 krt. — Szász-Ujfalu, Maros-Szent-Király társzegyháza, iskolája elhagyatott, rendezetlen állapotban, tanítója gven-gén javadalmazott volt. Egyfelől 200 frt befektetéssel, illetve annak évi 10 frt kamatjával és évi 50 frt tanítói fizetés-javitással segítettünk a bajon. — Lőrinczréve ref. magyar egyházának temploma igen, de iskolája nem volt, és az egyház-község oly szegény, hogy évek során át nem tudott lelkészt se tartani. Az egyházi főhatóság a dolgok rendezésére kért tőlünk felszerelésre 30 frtot és a tanító fizetés-pótlására évi 25 frtot. Megadtuk és utóbbiban kifizettünk eddig 125 frtot. — Tovább haladva Tövisen az egykori fejedelmi városban, hol a fennmaradt Rákóczi sorozási naplók tanúsága szerint az akkori magyar családokból már egy sem él: van az Orbán Balázs báró hagyományozta birtokunk, melynek miként felhasználásáról a hagyatéki tárgyalás miatt még nem gondoskodhatánk. — Oldalt balra Balázsfalva felé Buzás-

Maros-Szent-Benedeken népkönyvtár.

Nagy-enyedi Kovács Sándor árvaház.

Fel-Enyedem népkönyvtár.

Maros-szentkirályi ref. iskola.

Szász-ujfalusi ref. iskola.

Lőrinczrévei ref. iskola.

Orbán Balázs báró hagyatéka Tövisen.

Buzás-bocsárdi ref. iskola.

Főnkunk
Balázsfalván

Balázsfalvi
E. M. K. E. fiu-
és leányiskola.

Konviktus a
népiskolában.

Könyvtárak
Balázsfalván.

Bocsárdon, hol 1619 lakos közt 440 a magyar, reformátusok, évi 50 frtot adunk a tanítónak. Eddig kifizettünk 100 frtot. — Balra van a legszervezettebb alsó-fehérvármegyei vidéki fiókkörünk, a balázsfalvi, melynek iskola-gondnokságunkkal együtt élén Enyedy Lajos cz. táblai bíró, járásbíró, Tornyai Lajos, Simonffy Alajos, Nagy Albert dr., Török Bálint és Sztupjár Samu titkár állanak. Területén van balázsfalvi fiu-, és leányiskolánk, melynek épületét. néhai Sulutz püspök házat, a berendezési kiadásokkal együtt 15,937 firttal szereztük meg s mely két, egy fiu- és egy leánytanítóval működik. Balázsfalván, Apafi fejedelem kedves városában megmaradt a multból mintegy 215 ref. földmives magyar, melyhez a 169 számú értelmiség és városi elem járul és e vonaltól szétszórva az iskolátlan falvakon számos tanköteles magyar gyermek lakik. Ez a hely, a hol a ref. pap unokái nem tudtak magyarul. Minthogy az állam, a vármegye és tanfelügyelő ismételt kéréseire sem adott iskolát a multban: egyesületünk az új kultusminisztertől, Csáky Albin gróftól kieszközölvén az egyik tanerő fizetését. az iskolát létrehozta. A másik tanerő központi fizetése 436 frt; kifizetve eddig 1674 frt 65 kr. Buzgó gondnokságunk vezetése alatt — elnöke Szabó Samu Kolozsvárról, a ki rendesen lejár — az iskolában konviktus létesült, melyben a vasuti vonal mentéről fölszedett gyermekek gondoztatnak s melynek még Baross Gábor miniszter évi 150 frtot s önkezelési árban 260 m. fát és 100 kgr. petroleumot engedélyezett és ez foly ma is. A növendékek száma 100—120 körül ingadoz. Tanítónk a vallástanításért kap a ref. egyházi főhatóságtól 50 frtot. Az iskolát a nyáron 67 frt megadásával gyermekmenhelylyel hozzuk kapcsolatba. Balázsfalván erős kölcsönkönyvtár és ifjúsági könyvtár is van, melyekre csak a központ adott 55 frt 50 krt. Tagjaink

buzgólkodására egy magyar takarékpénztár alakulván, 10,000 frt elhelyezésével támogattuk. — A Marostól jobb felől a magyar-igeni járás központján, Igenben fiókkörünk felügyelete alatt — gondnoksági elnök ez idő szerint Csuka Domokos — és a központból 300 frt biztosításával leányiskolát létesítettünk; kifizettünk eddig 1450 frot. — Alább Borbándon a fiókkörünk által és a központ évi 150 frtja biztosításával létesült óvó — kifizettünk eddig 450 frot — újabban Weszely Károly prépost-plébános szervezése alatt a helyi viszonyok miatt sikeresebb működéseért állandó gyermekmenhely alakját veszi föl. A prépost-plébános kieszközölt 120 frt 3⁰/₁₀-os pótdadót, a róm. kath. hitközségtől házat és telket és évi 10 frotot, továbbá a községtől egy legelőt, melynek évi bére 27 frt. — Még alább, az alvinczi járási fiókkörünk központján, a Maros két partján szemben fekvő Alvincz-Borberekén — elnökünk Damó Vilmos — már 1887-től létesült az óvó a központtól kivánt 150 frt biztosításával; kifizettünk eddig 600 frotot. Borberekén a ref. tanító fizetését is évi 50 frtal erősítjük, kifizettünk eddig 188 frt 50 krt. — További fiókkörök még a vizaknai és a verespataki — elnök Sneff József, titkár Jáanky Kálmán, — hol népkönyvtáraink vannak; utóbbi helyen fiókunk egy óvó létesítésén fáradozik, melynek van már 300 frtra becsülhető belső telke a rajta levő épülettel, továbbá 700 frt kamatozó tőkéje és évi 100 frtja a községtől ajándékozva, illetve megszavazva; és a bányászok tulajdonát képező orlai bányapénztár választmánya évi 200 frotot szavazott meg. — E vármegyében ez intézmények helyes javaslata néhai id. Gáspár János tanfelügyelő, központi választmányunk tagja emlékét is hirdeti.

Kikerültük közben Alsó-Fehérmegye területén az önálló Gyula-Fehérvár sz. kir. városi választmányunkat, mely Novák Ferencz kir. táncos polgármester elnöksége alatt kezdet óta

Magyar
pénzüzet.

Magyar-igeni
E. M. K. E.
leányiskola.

Borbándi óvó.

Alvincz-bor-
berekéi
E. M. K. E.
óvó.
Borbereki
ref. iskola.

Vizaknán,
Verespatakon
népkönyvtár

Verespatakon
óvó előkészíté-
tése.

Gyulafehérvár
városi
választmány.

buzgón működik. Titkár Issekutz János, pénztáros Csecskedy József, ügyész Mohay Sándor orsz. képvis. Tartott az idén is 1 köz- és 5 választmányi gyűlést. Létesített egy óvót; az idén Zlamál Agoston r. kath. paptanár lelkes alkalmi beszéde mellett létrehozta az E. M. K. E. daloskört, mely márcz. 15-én már — az értelmiségnek, nemzeti és felekezeti különbség nélkül jelenléte mellett — lelkes ünnepet rendezett. Segélyezi a maga létesítette iparos olvasókört. Van 9 alapító, 157 rendes, összesen 166 tagja; a városból minden hazafias érzésű férfi és nő. A nőválasztmány elnöke Jokszmán Nándorné.

Alkotásai :
óvó;
E. M. K. E.
dalegylet;
iparos
olvasókör.

Kis-küküllő-
vármegyei
választmány.

A következő vármegye Kis-Küküllő, mely az ország vármegyéi közül egyedül szavazta meg a pótdátót 2%-ban két esztendőre és 10.000 fírtot alapítványul ily czímen be is fizetett. Székhelye Dicső-Szentmárton. Vezetője H. Gál Domokos alispán, továbbá Frits Dezső főszolgabíró; pénztáros Nyárády Dénes; titkár Gyöngyössi István. Kezdetben dicső-szentmártoni, hosszuaszoói, radnóti, balavásári körökben szerveződött, sőt gróf Horváth-Tholdy Lajosné-Bethlen Irma grófnő elnöklete alatt külön 126 tagu nőválasztmánya is alakult. — E vármegye területén az abosfalvi r. kath. tanító némi helyi forrásból alig bírt 100 fírttal. Iskola-építésről és fizetés-felemelésről gondoskodni a kath. püspök ígérkezvén: részünkről évi 100 fírttal tettük a reorganizációt teljessé és kifizettünk eddig már 600 fírtot. — Boldogfalvára, hol a magyarság a község felét képezi, azzal a föltétellel, hogy a tanító arravalóságáról az egyházi főhatóság adjon biztosítást és az egyházkerület is ugyanannyival javítson: évi 25 fírtot adunk a ref. tanítónak, eddig kifizetvén 112 fírt 50 krt. — Bunban, hogy a ref. tanító állása rendszeresíthető legyen, az eddigi fizetéshez az egyházi főhatóság kérésére 1889-től évi 50 fírtot adunk. — Csüdötelnén a ref. tanító fize-

Abosfalvi
r. kath.
iskola.

Boldogfalvi
ref. iskola.

Bunbani
ref. iskola.

Csüdötelné
ref. iskola.

tését évi 86 frt 05 krral emeltük. Minthogy azonban az egyházi főhatóság az iskolát szervezni nem tudta, a tanító helyét elhagyta; eddig 121 frt 90 kron felül több összeget nem folyósíthattunk. — A g o g á n i ref. tanítónak 1889-től évi 125 frtot szavaztunk meg az állomás élehetővé tétele végett és kifizettünk eddig 395 frt 83 krt. — A k ó r ó d-s z e n t m á r t o n i tanítónak adtunk 25 frt rendkívüli segítséget és az államot kértük föl a helyzeten való segítésre. — K ü k ü l l ő v á r fontos pont levén e vármegyében, ide, minthogy az állam csak úgy volt hajlandó a saját iskolájához még egy tanerőt adni, ha egy második tanterem felszerelését az egyesület adja, tényleg megadtunk 140 frtot. Minthogy pedig a község 1289 lakosából nem egy eloláhosodott magyar család van, ide egy arravaló lelkész alkalmazása föltételével évi 100 frttal erősítettük meg a ref. papi fizetést is és ki is fizettünk eddig 450 frtot. Küküllővárra egy népkönyvtárt is adtunk 107 frt 25 kr értékben. — A Magyar K i s-S á r o s b a n felállítandó unitárius iskolára az egyházi főhatóság kért évi 100 frtot, melyet az elért eredményhez képest évről-évre megújítólag megszavaztunk, és kifizettünk eddig 150 frtot — V á m o s-U d v a r h e l y vegyes ajku községben semmiféle iskola nem levén, a Pálffy Ferencz birtokos 5 évre feajánlta épületben 170 frttal berendezést csináltattunk és a tanító fizetésére megszavaztunk 400 frtot. Az egyházközség 700 frt iskolai tőkepénz kamatjával, továbbá egy kaszáló haszonbérével járulhatván a fentartáshoz, az iskolát f. év őszén, miután a tanfelügyelő az épületet arravalónak jelentette ki, meg fogjuk nyitani. — Népkönyvtárunk van még Nagy-Teremiben. — E vármegye területén a nőválasztmány, fiók-választmány és különösen özv. gróf Béli Ferenczné fáradozásával jött létre a dicső-szentmártoni óvó, melyhez egyesületünk részéről is directe 570 frttal történt hozzájárulás.

Gogáni ref.
iskola.

Köröd-szent-
mártoni
állami iskola

Küküllővári
áltami iskola,
ref. papi állo-
más és
népkönyvtár.

Magyar-kis-
sárosi unitárius
iskola.

Vámos-udvar-
helyi
E. M. K. E
iskola.

Népkönyvtár
Nagy-Tere-
miben.

Dicső-szent-
mártoni óvó.

Megjegyzendő, hogy úgy ezen, mint a következő Kis-Küküllő vármegyében a megyei választmány elnöke Bethlen Gábor gróf, és az E. M. K. E.-segélyek körül való tevékeny akció főkép mindkét vármegye tanfelügyelője, Horváth László buzgó fáradozásának következménye, a ki a nagy-küküllő megyei választmányának kezdet óta igazgató-alelnöke. A nagy-küküllővármegyei választmány központja Segesvár és szervezve van a kőhalmi, medgyesi kiskapusi és bürkösi fiókkörökben. — E vármegyében létesítettük először is még 1888-ban a segesvári óvót, melynek fentartásához központilag évi 350 frttal járulunk és kifizettünk eddig 1799 frtot. Az óvót az őszön az ujonnan épült diszes állami iskolába költöztette be a tanfelügyelő-alelnök. Az óvóval kapcsolatosan az idén dajkaképző tanfolyamunk nyílt, melyen szász nők is vesznek részt és pedig a jobb osztálybeliek közül. — Segesvárt a második lépésünk, hogy a ref. egyházi főhatósággal szerződve, 100 frt járadék biztosításával tettük lehetővé egy ref. lelkészség, illetve körlelkészség létrejövetelét, a mi eddig Segesvárt nem volt. A lelkész Balás Imre egyszerű fiókválasztmányi titkárunk, a kinek kifizettünk eddig 450 frtot. — Hasonlóképen évi 100 frt fizetés-hozzájárulás biztosításával tettük lehetővé a megye másik pontján, Medgyesén a ref. lelkészség, illetve körlelkészség létrejövetelét. Kifizettünk eddig itt is 450 frtot. — Hosszú-aszón a r. kath. lelkész önálló iskolát vezetvén, melyben a különféle ajku gyermekek oktatásban részesülnek, a püspök ajánlatára, évről-évre megújíthatólag, az egyház gyenge javadalmazásu lelkészenek 50 frt járadékot jegyeztünk elő. Eddig kifizettünk 150 frtot. — Héjasfalva ref. iskolája építésére 400 frt tőkét, illetve ezen befektetés 5% járadékában évi 20 frtot szavaztunk meg 32 évre. Az első részletet folyósítottuk is. A további részleteket csak akkor folytatjuk, ha az építés

Nagy-küküllő-
vármegyei
választmány.

Kőhalmi, med-
gyesi, kis-
kapusi és
bürkösi
fiókkörök.

Segesvári
E. M. K. E.
óvó.

Szász nők a
dajkaképző
tanfolyamon.

Segesvári
ref. körlelkész.

Medgyesi ref.
körlelkészség.

Hosszú-aszói
r. kath. iskola

Héjasfalvi
ref. iskola.

foganatosítottak, a mi még nem történt meg. — Sárdi vegyes ajku községben, hol a kevés számú magyarok unitáriusok, ezen felekezetnek 530 frt iskolaépítési összeget folyósítván a múltban, az iskola létele is tehát az E. M. K. E. segélyének köszönheti eredetét. — Gyermekekmenhelyeket engedélyeztünk 68 frtjával Bolyába, Bürkösre, Fehéregyházára, hol Petőfi elesett, kis-kapusra és Nagy-Selykre. Az elsőhöz, másodikhoz és ötödikhez kifizettünk eddig egyenként 174 frt 80 krt, a fehéregyházihoz 106 frt 80 krt, a kis-kapusihoz 68-at. A menhelyeket, míg képzett dajkák lesznek. Horváth László tanfelügyelő-alelnök az idén beszüntette és a rendelkezésre álló pénzből 107 frtot a központ engedélyével a segesvári óvóra fordított. — Segélyeztük az idén is a nagy-selyki áll. és bolyai róm. kath. szegény iskolásgyermekeket 15—15 frttal; eddig kifizettünk 45, illetve 60 frtot e helyekre ily czímen; ugy Sárpatakra korábban a róm. kath. iskolára is 50 frtot, hol az iskolát a róm. kath. püspök kérésünkre szervezte újra. — Népkönyvtáraink vannak: Bürkösön, Halmágyon, Köhalomban, Medgyesen, Nagy-Selyken és Pipén, mindenik 107 frt 25 kr, együtt 643 frt 50 értékben. — E megyei választmány területén két tanítót jutalmaztunk a Gyertyánffy-féle évi 50 frtos kitüntető díjjal: az egyik Szieghárt Elek segesvári áll. tanító volt, a ki a választmány jegyzője is, a másik az idén Konecz József nagy-selyki buzgó áll. tanító, a ki időközben ifjan el is hunyt. A vármegye területéről Segesvárról a szász iparosok megemlékezve a támogatásra, a miben az egyesület a kincstári szállításoknál őket is részesítette, hálás üdvözlettel fordultak tavaly a budapesti közgyűléshez.

Oldalt hagytuk el Szeben- és Fogarasvármegyéket, melyekben megyei választmányaink elnöke amabban ez idő szerint János Sándor törvényszéki elnök, titkár Nagy József, pénztár-

Sárdi unit.
iskola.

Bolyai, Bürkös, kis-kapusai és nagy-selyki gyermekmenhelyek.

Nagy-selyki és bolyai szegény iskolás-gyermekek.

Népkönyvtárak: Bürkösön, Halmágyon, Köhalomban, Medgyesen, Nagy-Selyken és Pipén.

Szieghárt Elek és Konecz József tanítók kitüntetése a Gyertyánffy-alapból.

Segesvári szász iparosok üdvözlete.

Szeben- és Fogarasvármegyei választmányok.

nok Horváth Miklós, ebben elnök Bauszner Guidó főispán, titkár Váró Béni. Mind a két vármegyében a magyarság csekély száma miatt a tevékenységre kevesebb tér nyílik: mindazon által mindkettőben mégis a következő segélyek vannak. Szabóvármegyében: A 10 községre kiterjedő hatáskörű határszéli orláthi róm. kath. lelkész állomását, mely paptanítói, a püspökkel való egvezség alapján évi 50 frt járadékkal erősítettük meg és kifizettünk eddig 300 frtot. — Szászsebesen a vármegye ezen elszigetelt helyén r. kath. iskola létrejövetelét a püspökkel egyetértőleg évi 100 frt hozzájárulással tettük lehetővé és kifizettünk eddig 600 frtot, s hasonlóképen Szász-Sebesre egy népkönyvtárt is adtunk és itt daloskörünk is alakult. — Ugyaz-ik elszigetelt pontra Szakadára, hol az ág. ev. magyar egyházat is 100 frttal segítettük, egy népkönyvtárt adtunk. — A nagy-szebeni áll. iskolák növendékei közt ruházatban kiosztandólag kétszer évi 100 és az idén 50, összesen 250 frtot adtunk a magyar nyelv és történelemben való legjobb haladásért. Az itteni közkórháznak is az évenként megforduló nagyszámu magyar iparos használatára egy népkönyvtárt juttattunk 107 frt 25 kr értékben.

Fogaraszvármegyében még Horváth Mihály főispán fiókválasztmányi elnöksége alatt jött létre a fogarasi óvó a központtól 200 frt járadék igénybevételével, eddig kiutaltatván 800 frt. A megye két szórványos kisebb magyar szigete egyikén, Alsó-Porumbákon a 17 leányegyházzal bíró r. kath. körlelkésznek évi 100 frt járadékot biztosítottunk, hogy veszélynek kitétt hivatát látogathassa; a másik ponton, Oláh-Ujfaluban a 7 községre kiterjedő ref. körlelkészi hely betölthetése, illetve az állomás együttes erővel megerősítése végett a püspök kérésére évi 50 frt szavaztatott meg, mert a magyarság a gör. kath. templomba kezdett járni. Kifizettünk eddig ott 600,

Orláthi
r. kath.
körlelkész.

Szász-sebesi
róm. kath.
körlelkész,
népkönyvtár
daloskör.

Szakadári
népkönyvtár.

Nagy-szebeni
áll. iskolák
szegény
gyermekéi és
népkönyv. ár.

Fogaraszvár-
megyei
választmány.

Fogarasi óvó,
és dalkör.

Alsó-porumbáki
r. kath.
körlelkész.

Oláh-ujfalusi
ref. körlel-
készet.

itt 300 frtot. Fogarason az idén alakult meg dr. Kádbebó Ferencz elnöklete alatt az E. M. K. E. dalkör is.

Brassó vármegye megint igen élénk tevékenység színhelye, a mi első sorban a választmány elnöke Koós Ferencz kir. tanácsos, tanfelügyelő buzgó fáradozásának érdeme. Mindjárt kezdetben alakult, és területe székhelyén Brassóban tartottuk 1888. évi emlékezetes közgyűlésünket. — A fiókválasztmány 1886-ban hozta létre Brassó belvárosi E. M. K. E.-óvót és 1887-ben a bolonyai II-ik óvót, mindkettőnél a központnak évi két-kétszáz frt fizetés-járandósága kötelezettségével. Kifizettett eddig egyfelől 1400, másfelől 1200 frt. Brassóban szükség van még harmadik, sőt negyedik magyar óvóra is. Az elsőnél az idén elhunyt alapítótágunk és lelkes barátunk Nagy István bankigazgató 1889-ben 1200 frt alapítványt kötött le a XX-ik lapon már jelzett feltétellel. A másodiknál 500 frtot tett Bethlen András gróf miniszter. A két óvó számára az idén a kultuszminisztertől ötötszáz frt rendkívüli segélyt eszközöltünk ki. — A hétfalusi luth. csángó községek kiválván a nagy-szebeni egyházi főhatóság alól, a tiszai superintendens alatt külön főesperességgé szerveződtek. Minthogy a mozgalom élén álló brassói luth. magyar egyháztól a kiválás következtében a helyi szász egyház elvett bizonyos szolgálmanyokat, ezen érzékeny veszteség helyett évi 200 frtot szavaztunk meg. Kifizettünk eddig 800 frtot. Kapja Moór Gyula luth. lelkész, a főesperes. — Ugyancsak Brassóban magyar alsófoku kereskedelmi iskola létesülését évi 200 frttal tettük lehetővé — kifizettünk eddig 800 frtot, — miután Brassó város magyar ajku kereskedői kénytelenek voltak az eddigi iskolát fentartott «Graemium» nevü közös egyletből, mely nem csak nem vette be a magyar nyelvet, hanem kimondta, mikép azok, kik németül nem tudnak, föl se vétetnek, kilépni és növendékeik számára külön iskolát létesíteni.

Brassó vármegyei választmány.

Brassó első belvárosi E. M. K. E. óvó.

Brassó második bolonyai E. M. K. E. óvó.

Brassó ág. ev. egyház.

Brassó alsófoku kereskedelmi iskola.

- Ugyanez iskolának berendezésül egyszermindenkorra is adtunk 200 frtot. — A brassói áll. középfaipar iskolánál évi 100 frttal egy székely, vagy csángó növendék számára a benlakásos conviktusban alapítványi helyet létesítettünk. Kifizettünk eddig 600 frtot. — Népkönyvtáraink vannak Brassóban az iparos ifjak körében továbbá az iparos polgári körnél; vidéken
- Apáczán, Csernátfaluban és Zajzonban. — Külön szerveződött e megye területén a határszélén a Hétfalusi csángó kör, mely a csernátfalusi népkönyvtárt kezeli, az idén E. M. K. E. daloskört alakított és két év óta márcz. 15-ét mindig nagy részvét mellett lelkesen megüli. Közgyűlését is állandóan ekkor tartja. A daloskör több jótékony czélra előadást tartott. Továbbá erkölcsnemesítő ifjusági-egyesületeket készülni szervezni. Hétfaluból egy csángó növendék is van az algyógyi földmives iskolában. Elnök: Gödry János, titkár: Pap János, pénztáros: Rusz János. — A megyei választmány maga állandó márcz. 15-ki, műkedvelői szakosztályt alakított, emléktáblával jelölte meg Székely-őzes fejedelem feje eltemettetése helyét és Rab István csángó költő, valamint a Hétfaluban 1848-ban elesett honvédek sírját. — Brassóvármegyéből is eddig 2 tanító részesült a Gyertyánffy-féle 50 frtos ösztöndíjban: Bartha János tatrangi csángó iskola-igazgató 40 éves szolgálataért és Józsa Mihály brassói róm. kath. tanító, a ki a megyei választmánynak is buzgó pénztárosa. E vármegyei választmány jegyzője János József, titkára Walthner Béla áll. főreáliskolai tanár.
- A Barcasági völgyre következő Háromszék vármegyében Potsa József főispán kezdet óta a megyei választmány buzgó és tevékeny elnöke. Székelyhelyén, Sepsiszentgyörgyön tartottuk az 1887. évi közgyűlést székely ipari és gazdasági kiállítással kapcsolatban. A titkár Vajna Miklós, pénztáros Forró Béla. E vár-

megye ipari érdekeit iparkodtunk szolgálni terjesztéssel, ismertetéssel és közvetítéssel is, azonkívül a kormányhoz, különösen Baross Gábor kereskedelmi miniszterhez tett fölterjesztéseinkkel, a nagynevű miniszternek a székely közgazdasági érdekekben való intézkedéseire ezekkel is befolytunk, a mit a miniszternek levéltárunkon levő elismerő irata is igazol. Fördői érdekét a leirással propagáltuk, melyet kiadás végett a Kárpát-egyesületnek adtunk át s mely meg is jelent. — Közvetlenül segélyt élvez innen tőlünk a sósmezői r. kath. lelkész, a kinek évi 100 frtot adunk és kifizettünk eddig már 400 frtot, mi eszközvén ki azt is, hogy a kincstár által a lakatlanul maradt Ojtózból a tanító hiveihez Sósmezőre helyeztessék át. — A népfelkelői szállításból jelentékeny részesedést kaptak a sepsi-szentgyörgyi és kézdi-vásárhelyi bőriparosok. — Háromszékmegye területéről az algyógyi földmives iskolában már is 10 növendék van. Külön szerveződött itt a kézdi-vásárhelyi választmány. Fiókunk volt még itt oldalt az Erdővidéken, melyre nézve a kormánynál egy erdőőri iskola fölállítására ügyében buzgólkodánk. — A kis Bodola és Nyén szomszédos községekben a határszélen Puska s Lajos ref. lelkész elnöklete alatt külön és igen buzgó fiókkörünk van. Kezelik az ide adott E. M. K. E. népkönyvtárt, vezetik az E. M. K. E. daloskört, melyben az oláh lakossággal együtt ülik a márcz. 15-diki, Szent-István napi, Király születésnapi ünnepeket. A daloskör vezetője, Vén Arpád bodolai állami iskolai segédtanító kapta egy izben a Gyertyánffy-féle 50 frtos kitüntető díjat. A nyéni községi iskolának adtunk korábban 500 frt befektetést. — Megjegyzendő, hogy a védnökségünk alatti Kárpát-egyesület legbuzgóbb osztálya eddig szintén a Potts József elnöksége alatt álló háromszékmegyei osztály.

A Csikvármegyei választmány székhelye Csik-Szereda. Elnök Mikó Balint főispán, titkár

Ipari tevékenység.

A vármegye főrdői.

Sósmezői róm. kath. lelkész.

Kincstári szállítás.

Kézdivásárhelyi választmány.

Bodola-nyéni fiók, könyvtár és daloskör.

Vén Arpád áll. tanító kitüntetése a Gyertyánffy-alapból.

Kárpát-egyesület háromszékmegyei osztálya.

Csikvármegyei választmány.

- Gyergyóvidéki kör. Pál Gábor. Önálló buzgó fiókkör működik a Gyergyóvidék területén; elnök F e r e n c z y Károly plébános, t. elnök és egyszersmind páratlanul lelkiismeretes pénztáros B e n e d e k György őrnagy; titkár H o c h s c h i l d Lajos. — A vármegye moldovai határszélén Gyergyó-Tölgyesben a r. kath. püspökkel egyetértve részünkről évi 300 frttal a r. kath. iskolába egy leánytanítót állítottunk be, kifizetvén eddig 1800 frtot. Ugyancsak itt a r. kath. körlelkésznek évi 200 frtot biztosítottunk és kifizetvén eddig 1200 frtot, hogy állásában megerősödvé a körül fekvő Békás, Tölgyes, Holló, Zsedánpaták és Domuk elnemzetlenedésnek indult székelyeit látogassa.
- Gyergyó-tölgyesi kath. leányiskola. Különösen Békáson lévén nagy a veszedelem. buzgó fiókunk ide, minthogy az egyesület templomok építésére elvi határozat következtében semmi irányban segílyt nem ad, saját e czélra 448 frt gyűjtésével és a r. kath. status 1100 frt segedelmének kinyerésével az idén egy gyönyörű kápolnát épített. Gyergyó-Békásnak népkönyvtárt isadtunk; itt áll. iskola szükséges. — A Csik-Szentmihályhoz tartozó Lövésznek a határszélén gör. kath. iskola létesítésére évi 25 frt tanítófizetési járadékot szavaztunk azzal a feltétellel, ha a tannyelv magyar lesz. — A Gyergyó-Szent-Miklós-on levő gyermekjáték gyárt két 80—80 frtos ösztöndíjjal támogatjuk, kifizetvén eddig 320 frtot. — Népkönyvtárat adtunk még Bélbornak, Csik-Szentgyörgy-Bánkfalvának is. — Gyergyóvidéki fiókkörünk saját pénztáraól adott a tölgyesi r. kath. iskolának 80, a ditró-hodosi iskolának 25 frtot, az idén B a r o s s miniszter szobrára és a váczsi siketnémák intézetének a központ fölhívására 5—5 frtot. Csikvármegyéből az algyógyi földmives iskolába is szintén több növendéket vettünk fel.
- Róm. kath. kápolna Békáson. Az udvarhely vármegyei választmány központi választmányunknak is buzgó tagja, id. Daniel Gábor főispánsága és elnöklete alatt
- Népkönyvtár Gyergyó-Békáson.
- Lövészi gör. kath. iskola.
- Két ösztöndíj a gyergyó-szent-miklós-i gyermekjáték tannübhelynél.
- Népkönyvtár Bélboron, Csik-Szent-György-Bánkfalván.
- A gyergyóvidéki saját áldozás.
- Utvarhely vármegyei választmány.

alakult. Az elébb külön állott Székely-Udvarhely városi választmány a vármegyeivel egyesült. Jelenleg elnökei: dr. Török Albert főispán és Ugron Gáborné; titkár Solymosi Lajos dr. Ezen székely területre alapítottunk a székely-kereszturi szövótanmühelyben vármegyei növendékeknek két 60 fírtos ösztöndíjat, kifizetvén eddig 240 fírtot.

Két ösztöndíj a székely-kereszturi szövótanmühelynél.

A vármegye területéről máris 6 fíu tanúl az algyógyi földműves iskolában. A népfelkelői szállításnál a székely-udvarhelyi iparosokat kellő figyelemben részesítettük. A Székely-Udvarhely szomszédságában levő Szejke-fürdőhöz, hol Orbán Balázs hamvai nyugszanak, az egyesületnek utóöröklési joga van és kifizetendő e fürdő jövedelméből összesen 200 fírt. Ipari propagandánkban terjesztettük az e vármegye területén előállított iparczikkék ismeretét és vételét. Külön fiókok voltak a baróthi és parajdi is.

Hat növendék az algyógyi földműves iskolában.

Ipari propaganda.

Maros-Torda vármegye Maros-Vásárhely székvárossal összes culturvonalaink kiinduló pontja. Itt tartottuk 1891. évi emlékezetes közgyűlésünket. Az elnökség élén Györfi Pető és központi választmányunknak is buzgó tagja Kovács Ferencz apátplébános állanak; titkár Turnovszky Mór dr., pénztáros Nagy Sándor; a kinek keze alatt tagdíjhátralék nincs, holott 500-nál több tag áll a kezelése alatt. E választmány elnöke volt Bánffy Zoltán báró főispán, kinek elhunytáról a XIX lapon emlékeztünk meg. A megyei választmány elhatározta, hogy elhunyt elnöke nevére egy nagyobb culturális alapítványt létesít. — E vármegye területén két 96 fírtos ösztöndíjat alapítottunk a marosvásárhelyi gyermekjátékgárnál, kifizettünk eddig 192 fírtot. — A m.-szt.-annai gyengén szervezett ref. iskola építésére 300 fírtot, illetve megfelelő tőkésítő kamatot szavaztunk meg az egyházi főhatóság kérésére. — Szász-Régenben a ref. iskola szűk volt, a miatt a tankötelesek nem magyar ajku iskolába jártak, a min az egyházi főhatóság kérésére

Marostordavármegyei választmány.

Bánffy Zoltán báró elhunyt.

A nő-választmány.

Két ösztöndíj a marosvásárhelyi tanmühelynél.

Maros-szentannai ref. iskola.

Szász-régeni ref. iskola.

600 forint építési költség, illetve megfelelő tőkésítő járadék megszavazásával segítettünk. — Minthogy kulturvonalaink kiindulása Nyárádtő, Maros-Vásárhely tövében, a Maros mellett, egyesületünk kész volt ide nagy áldozatokkal az egyaránt gyengérom. kath. és ref. iskola megszüntetésével és dotatíójoknak az új iskolába olvadásával önálló iskolát létesíteni, minthogy egy magán ember buzgalmából erős gör. kel. iskolája van. Azonban a megyei választmány nézete, hogy itt kizárólag csak az áll. iskola vezethetne célhoz, azért e kérdést kénytelenek voltunk egyelőre függőben tartani. —

Kulturvonalaink kiindulása Maros-Vásárhely.

Komesz György kitüntetése a Gyertyánffy-díjjal.

Maros-Torda területéről 6 növendék van algyógyi földműves iskolánkban; és területéről jutalmaztuk egyszer Komesz György gör. kath. tanítót a kitüntető Gyertyánffy-díjjal. — Népkönyvtáraink vannak Gernyeszegen, Kőszvényes-Remetén, Vécsen. — A megyei választmány a szegény iskolás gyermekeket 25%-ból minden évben segíezi. Kaptak is többek közt Maros-Szentgyörgy iskola-fölszerelésre 50 forintot, Nagy-Ölyves 10 forintot stb.

Népkönyvtárak Gernyeszegen, Kőszvényes-Remetén és Vécsen.

A megyei választmány saját segélyei.

Szolnok-dobokavármegyei választmány.

Északra térve három vármegye van még az anyaállam, illetve egyik a határszél felé. Ezek elseje Szolnok-Doboka, mely a Szilágygyal együtt összekötő kapocs Szathmár és Debreczen felé. Maga nagy Széchenyink is magyar szempontból erre felé akarta behozni az első vasutat. A vármegye monographusa, jeles ethnographusunk Réthy László dr. szives közlése szerint e vármegye eredetileg tiszta szláv terület volt, melyet egész terjedelmében a magyarság és részben szászság okkupált. Az összes helynevek magyar eredetűek s a magyar erőt bizonyítja, mikép a régi templomok és azok romjai mind a községek középpontján vannak s hogy a termékenyebb rónákon és völgyekben még most is a magyarság van túlsúlyban. A számbelileg jelenleg többségben levő nem magyar népelem — 217,550 lakosból 38,961 a magyar — csak a 14-ik

E vármegye eredetileg tiszta magyar terület.

században kezdett jelentkezni. A Szent László király nevéhez fűződő Cserhalom vármegyéjében tehát a combattans magyar elem elpusztulása, a harcok következtében, Bást a nagymérvű öldöklései stb. által itt állott be, a mihez most már a nép között a nagy idegen ethnographiai tömegben elnemzetlenedés tünetei is csatlakoznak. E vármegyében megyei választmányunk élén központnak is buzgó előharczosa Kornis Viktor gróf áll, mellette a méltó titkárral Biró Antallal s Pöllnitz Károly báró pénztárossal. Hogy e területen a lelkesedés az E. M. K. E. ügye iránt elejétől fogva nem hiányzott, bizonyítja, mikép Deés en és Szamosujvárt is külön városi választmányok alakultak, sőt vidéki körök jöttek létre Bethlen vidékén, a magyar-láposi járásban, Nagy-Ilondán. A Deés városi választmány lelkes elnöke jelenleg, a régen titkára Bonis Arpád dr., jegyzője Csizér Akos dr., pénztárosa Miklós Gábor; a szamosujvári-
 nak elnöke Voith Miklós, titkára Novák Gerő r. kath. paptaná, pénztárosa Lörintzy Menyhért. Az előbbi választmány korábbi vezér-
 munkásai Róth Pál volt polgármester elnök, Illosvay Jenő, Kádár József voltak; Szamosujvár pedig reánk nézve két okból nevezetes, u. m., hogy itt tartottuk 1889-ben lobogó szentelő közgyűlésünket, s hogy e város örmény kath. magyar lakossága culturalis intézményeivel a vármegye eme második pontján a magyarság erős oszlopa. Az E. M. K. E. alakuló közgyűlésére annak idején érkezett küldöttségek közül a legnagyobb volt az egész erdélyi részből a Deés városi. —
 Hogyan állanak ebben a vármegyében a nemzeti viszonyok a vidéken, erre szolgáljanak adatul a következők: Alsó-Tőökön a nemzeti kisebbségben levő ref. magyarságnak sem papja, sem iskolája nem volt, illetve a pap Felső-Tőökön lakott, Alsó-Tőökön pedig, hol csak a magyar tankötelesek száma 25 volt, a kántortanító a tanítást egy szalma-

Deés városi választmány.

Szamosujvár városi választmány.

Alsó-tőöki ref. iskola.

viskóban végezte. Minthogy multhatatlanul szükséges volt új iskola és tanítói lakás építése, az egyházi főhatósággal egyetértve az E. M. K. E. 200 fítot szavazott meg, illetve fizeti az egyház helyett a kamatot. Az iskola illetén együttes újra szervezése óta a magyar érzés a volt jobbágyi népnél öntudatosabban nyilvánul és többször fordul elő eset, hogy minden mellékes érdek nélkül a ref. egyház kebelébe visszatérnek. — Némán, mely hajdan anyaegyház volt, a magyarság kipusztulása következtében a papi javadalom nagyon leapadván, lelkész nem volt; a javadalom a tanítónak adatván állása megerősítésére, évi 50 fítot vállalt el az E. M. K. E. 32 esztendőre; ki is fizettünk eddig 225 fítot. — Szent-Margitán a háromszor akkora más ajku tömegben a ref. tankötelesek száma meghaladja a 40-et, de a szülők oly szegények, hogy semmiféle írószerrel, tankönyvvel sem képesek ellátni gyermekeiket; a vegyes házasság is nagyon elterjedt; úgy, hogy nemcsak a felnőttek érintkezési nyelve nem a magyar, hanem még a «porban játszó gyermekek sem magyarul beszélnek»; az egyházi főhatóság tőlünk 300 fírt 32 éves járadékos tőke kérésével jókarban levő iskolát emelt s most a pap tanít. — A ref. püspök előterjesztése szerint Pánczél-Csehen a megye déli határszélén, a Zilah-féle vezető irányban, körül fekvő 4 községre kiterjedőleg, melyekben 22.000 más ajku között 418 ref. magyar él, a körlelkész javadalmazásához a hivek csak 300 fírtal voltak képesek hozzájárulni. Az egyházkerület és a konvent pótló segedelmének megigérésével, illetve föltételével egyesültünk 100 fítot vállalt 32 esztendőre, hogy a pap missióját teljesíthesse, hiveit látogathassa. Kifizetünk eddig 450 fítot. A ref. püspök e segély azonnali megadását egyebekkel együtt, faji érdekünk szempontjából, legelső rendű szükségnek jelezte. — Alsó-Ilosván, hol 292 lakóból 218 magyar, református, véreinknek házukban is nem

Némai ref.
iskola.

Szent-margitai
ref. iskola.

Pánczél-csehi
ref. körlel-
készet.

Alsó-ilosvai
ref. iskola.

magyar volt a szavuk. Feltétlenül szükséges lévén egy iskola, mert az egyháznak eddig iskolája nem volt, a püspöktől részünkről kért 300 frt befektetést, illetve ennek 32 éves kamatjарadékat megadtuk; a pap és derék tanító N e m e s F e r e n c z önkéntes adakozásokból és multságokból 1200 frtra növelve az összeget, a diszes kőépület jun. hó végén szenteltetik föl. — Kőfarka község számára, hol közvetlenül sem pap, sem tanító, ellenben csak a magyar tankötelesek a szomszéd K ö z é p f a l v á v a l együtt reámennek 80-ra, a gondozó magyar nemegyei ref. lelkész kérésére, a ki évek óta eredmény nélkül fordult mindenfelé, épen a közgyűlés előtt a vallás- és közoktatásügyi minisztertől kieszközöltük, hogy a jövő tanévtől kezdve állami ellemi iskolát állítani kész, ha az emlicettük két község az 5%-os pótdót megajánlja és egy alkalmas iskola helyiséget emel. Egyesületünk B e t h l e n B á l i n t gróftól telket, szükséges mennyiségű követ, 25.000 drb. téglát is eszközölvén ki, kimondta, hogy mindenesetre az érdekeltség bevonásával és költségvetés bevarásával az építést anyagilag is támogatni kész. — Korábban M a g y a r - L á p o s r a vonatkozólag óvólétesítése ügyében indítottunk volt érintkezést és meg is szavaztunk igen jelentékeny összeget: de azon informáczió alapján, hogy a község ezt a maga erején is létesítheti, az összeget töröltük, illetve más helyre fordítani határoztuk. — A népfelkelési fölszerelések szállítása alkalmával kellő figyelemben részesítettük volt a deési iparosokat is. — Alapszabályokkal ellátott rendszeres népkönyvtárunk van H o r g o s p a t a k á n. — Megemlítjük, hogy K i s - I k l ó d ref. iskolája is, hol a lakosság $\frac{1}{3}$ -da magyar, kapott korábban 100 frtot. A jövő évi jelentésbe tartozik a megyei és városi választmányok, illetve a 100-as rendező-bizottság tevékenységét jelen nyolczadik rendes közgyűlésünk ügyében, elől B o r n e m i s s z a K á r o l y br. főispánnal, elmondani.

Kőfarki
állami iskola.

Magyar
lápósi
óvó.

Népkönyvtár
Horgospatakon.

A f. évi közgyűlés e övő-
szítése.

Beszterce-naszódmegyei választmány. A szomszéd Beszterce-Naszódban, hol a 104,707 lakosból az utóbbi népszámlálás szerint 6 híján 5000 a magyar, szintén buzgó megyei választmányunk alakult még az első megindulás idejében, és azután külön fiókkörünk van a határnál, O-Radna vidékén. A megyei választmány elnöke Incze Gerő törv. bír., titkára Kramer Gyula, pénztárosa Jancsó Gábor. A Radna-vidéki kör elnöke Guzmán János bányá- és kohó-főnök, a ki a Kárpát-egyesület osztálya élén is, gondozója a fiatal egyesület radna-borbereki fürdőjének, mely a közgyűléssel kapcsolatban f. év május hó 29-én nyitattik meg ünnepélyesen; titkár Bedő Dénes. A megyei választmány az idén is számos új tagot gyűjtött, kik között örömmel látjuk Pelion Márk Beszterce város polgármesterét és Kualesz Godofréd vármegyei jegyzőt is. Naszódvidékén Szelke József r. kath. E. M. K. E. pap buzgalmából annyi tagunk van, hogy külön fiók alakulhat. A megyei választmány tiszteleti elnöke Bethlen Pál főispán; buzgó erőt nyert e vármegyében ügyünk Csernátoni Gyula dr. tanfelügyelő, központi jegyzőnk személyében, ellenben nagy vesztesége itt a magyar ügynek Kenyeres Adolf törvényszéki elnök a múlt év folyamán férfikora munkabíró erejében bekövetkezett halála, a ki a választmánynak hosszabb ideig elnöke, azután besztercei óvóbizottságunk feje s óvónknak fараdozásával tényleg létrehozója volt. — Besztercei óvónkat 8684 f. 90 kr befektetéssel a város egyik szép pontján, jókarban levő emeletes épületben már 1889-ben létesítettük s ez besztercei magyarságunknak egyik kedvelt pártfólgoltja. Gondnoksági elnök jelenleg Lázár Arpád gr. Az óvó budgettje a természetbeni óvó helyiségen és óvónői lakáson kívül 670 f. ; a város megszavazott 60 f. segélyt. A közoktatásügyi miniszter engedélyéből a ta. rason szintén dajkaképző tanfolyamot nyitott. — Beszterczén a megyei vá-

Radna vidéki kör.

Új tagok a vármegyei választmányánál

Kenyeres Adolf elhunyt.

Besztercei E. M. K. E. óvó.

Beszterczén népkönyvtár

lasztmány. Felügyelete alatt népkönyvtárunk is van az iparos ifjak önképző- és betegsegélyző egyesületében. — A másik fontos pont Naszód, hol a 2697 lakos közt jelentékeny számú magyar van, melyhez a szomszéd 318 lakosu egészében magyar nyelvű Entradám is számítható. Szét-szórva a vidéken is még elég szép számú szorványos r. kath. és ref. vallásu magyarság található. Naszódon magában, mint járási központ, semmiféle magyar iskola, de még magyar lelkészség sem lévén, a r. kath. püspökkel egyetértve évi 300 frt megszavazásával, melyet az egyházi főhatóság pótol, már 5 éve E. M. K. E. pap állíttatott be Szelke József személyében, a ki társadalmi téren is a magyarság buzgó apostolának bizonyult. Kezeli az E. M. K. E. népkönyvtárt, vezeti, mint karnagy az E. M. K. E. daloskört, alakított magyar iparegyesületet, az egyházi szolgáltnál az az előtti német nyelv helyett a viszonyokhoz képest behozta a magyart. Okvetetlenül szükség volna ide az állami iskola. — Népkönyvtáraink vannak még e vármegyében Ó-Radnán, M.-Nemegyén és Nagy-Sajón, mely mindkét utóbbi helyen daloskörök is alakultak. Szervezés alatt van az ó-radnai daloskör. A nagy-sajói a koronázási ünnepen és márcz. 15-én szép ünnepélyt rendezett a saját és az állami iskola szegény tanulói alapja javára. — Beszterczétől oldalt a bukovinai, andrásfalvi róm. kath. és ref. iskolának is 15 frt áru tanszereket és könyveket adtunk az idén. Maga a megyei választmány 25%-ából 7 frt 35 kr árut a kis-budaki állami s hasonló czélből 10—10 frt összeget a beszterczei áll. elemi és községi polgári fiu iskolának, s 10 frtot a nagy-sajói daloskörnek, s a Baross-szabó javára az ó-radnai fiókkörrel együtt 14 frt 50 krt küldöttek be.

Szilágyvármegyében még az E. M. K. E. megalakulása előtről Erdély nagy fia ne-

Naszódi r. kath. lelkész és népkönyvtár.

Naszódon egy állami iskola szüksége

Népkönyvtárak Ó-Radnán, M.-Nemegyén és Nagy-Sajón és daloskörök ugyanott.

Andrásfalvi iskolának tanszerek.

A főkválasztmány saját segélyei.

Szilágyvármegyei választmány

véről, külön culturegylet, Wesselényi-egyesület léteztetve és az egyesülés, melyet följánlottunk, nem fogadtatván el, minthogy kellő számú tagjaink voltak, külön alakultunk. Fiókválasztmányunk székkelye Szilágy-Somlyó és Győrffi Pál báró elnöklete alatt az idén újjászerveződni indult. Rendezett a télen egy sikerült művészestélyt, melyen G á s p á r Ferencz honvéd ezredorvos, a híres utazó tartott felolvasást. Szilágyban az anyaállam felé vezető uton, mint egyik legrövidebb összekötési vonalban létesült az E. M. K. E. legelső intézménye, még 1886-ban, az ö r d ö g k ú t i óvó-iskola, melyre dr. K o r m o s Béla verseczi kir. közjegyző évi 300 frtot ajánlott 5 évre s utóbb évi 100 frtot 10 évre. Az egyesület tiszteleti tagjáról elnevezett ezen óvóiskolára az egyesület évi kiadása 479 fit, kifizetvén eddig 2675 frt 85 krt. A Wesselényi-egyesület évi 100, a község 80 frtot adnak. — Évi 50 firttal, miután a ref. egyházkerület is ugyanennyinek nyújtására kötelezte magát, tettük lehetővé H o s v á n a ref. tanító megélhetését. — Ugyanannyival a r é c s e i ref. tanítóét, kifizetvén eddig ott 4, itt 3 és fél évi részletet. — M a g y a r-G o r o s z l ó r a, minthogy a ref. iskola egy szalmás fedelű viskóban volt, megszavaztunk a püspök kérésére 200 frtot. — M a g y a r-C s a h o l y r a ugyancsak 300 frtot, illetve megfelelő tőkésítő járadékot. — Egyszersmindenkorra segélyeket kaptak u. m.: 50—50 frtot az é r - k á v á s i, é r - m i n d s z e n t i, t a s n á d - s z a r v a d i ref. iskolák. — Népkönyvtárunk van Szilágy-Csehen. — Szilágy után már egyfelől Szathmár, másfelől Máramaros következik, hol az előbbiben a Széchenyi-társulat, az utóbbiban a Máramaros megyei közművelődési egyesület munkál.

Utoljára maradt az Erdélyből Arad-felé a Marossal kivezető vármegye, Alsó-Fehér és Szében folytatása, Hunyad. Hunyadvármegyei vá-

Ördögkúti
E. M. K. E.
óvó.

Hosvai ref.
iskola.

Récei ref.
iskola.

Magyar-
goroszlói ref.
iskola

M.-csaholyi
ref. iskola.

Szilágy-csehi
népkönyvtár

Hunyad-
vármegyei
választmány.

lasztmányunk szintén egyike volt a legelőbb alakultaknak, s mind maig igen virágzó. Elnöke: Kun Géza gróf, buzgó első alelnök Réthi Lajos, kir. tanácsos-tanfelügyelő, pénztáros: K. Sándor József, a kinek nevével már találkoztunk. Titkár: Szöts Sándor ref. pap. Szervezve van 11 fiókkörrel és pedig Déva, Szászváros, Algyógy, Piskitelep, Hátszeg, Púj, Petrozsény, Nagy-Ag, Maros-Illye, Brád és Körösbánya központokkal. Önálló választmány területén a Vajda-Hunyad városi, melynek élén jelenleg Schalát József kir. vasgyári főnök áll; titkár, Szilágyi János dr., pénztáros Alender Henrik. Volt külön nő-választmánya is Barcsay Kálmánné elnöklete alatt, később azonban a két választmány egy lett. A megyei választmány az idén tartott 1-köz és 6 választmányi ülést; közgyűlése decz. 16-án nemzeti ünnep jellegével folyt le, melyen az elnök, alelnök, titkár tartottak felolvasást, illetve tettek jelentéseket, s 6 beszédek emlékfüzetben is kiadattak. A központon, Déván tartottuk 1890. évi szép közgyűlésünket. — Az akciót illetőleg az alábbiakat soroljuk elő. Egyházak: Dobrán a róm. kath. körlelkész hatásköre 25 községre terjed ki. Hogy hiveit e nagy körben gondozhassa a püspök előterjesztésére évi 120 frttal pótoljuk fizetését; eddig kifizettünk 720 frtot. — Kis-Barcsa elöláhosodott magyarjai őseik hitére kezdtek visszatérni; hogy a piskii ref. körlelkész a hívőket rendszeresen látogathassa, év 50 frtot szavaztunk meg és kifizettünk eddig 3 évit. Ugyan ide Barcsay Kálmán templom-helyet ajándékozván, minthogy az E. M. K. E. templom-építésre nem adhat, gyűjtés útján juttattunk volt 500, illetve harangokra is 350 frtot és megyei választmányunk is a cél javára külön multságokat, gyűjtéseket rendezett. — Maros-Illyén a magyarság érdekében meg kellett erősíteni a róm. kath. iskolát; most daczára a más ajku iskolának nagy-szamu oláh gyermek is látogatja, még a szom-

Tizenegy fiókkör

Vajda-Hunyad városi választmány.

Dobrai r. kath körlelkész.

Kis-barcsai ref. magyarok.

Piskii ref. körlelkész.

Maros-illyei r. iskola.

széd faluból is. Segélyünk évi 50 frt és már 3 éve folyósítjuk. — Nagy-Rápolton és Hosdátton a ref. tanítók, illetve az iskola részére adtukkorábban 50, illetve 20 frtot. — Csertés-Hondolra felajánlottunk évi 200 frt jelentékeny összeget és ki is fizettünk 400 frtot, azzal a föltétellel, ha a róm. kath. egyházi főhatóság a maga részéről tantermet épített, és a tanítás ügyét rendezi. Ismételt kérésünkre várakozásunknak elég nem tétvén, az összeget az idén törölni voltunk kénytelenek. — Megemlítjük, hogy az algyógyi E. M. K. E.-birtok után a ref. pap kap 217 frt papbért és járulékot, a kántor 148 frtot és járulékot, és az idén a templom kijavítására, mely 1818-ban egészen szétludultott s melyet a nagy alapító Kun Kocsárd gróf restaurált, 320 frt építési költséget eszközöltünk ki a birtokot kezelő kir. kincstártól, illetve a földmivelésügyi minisztertől. — Óvók: Vajda-Hunyad városi választmányunk és különösen Csiky Antal titkár buzgólkodására már 1888-ban nyílt meg az otthelyi E. M. K.-óvó, melyhez épületet a kincstár, a központ 50 frt fölszerelési költséget adott és az óvónő fizetése alapjára évi 200 frtot szavazott meg, felhatalmazván azonkívül a fiókot, hogy egész jövedelme 25%-át e célra fordíthassa. A központ eddig kifizetett 500 frtot. — Központi választmányunk tagja, Fülöp Géza és szászvárosi fiókkörünk buzgólkodására a helyi kiseddóvó-egyesülettel, melynek elnöke Lészay Lászlóné, 1889-ben nyílt meg a szászvárosi óvó a központ 200 frt óvónői törzsfizetési alapja biztosításával, miután kieszközölve lett az államtól 150, Emich Gusztáv 600, a szászvárosi takarékpénztártól 50 frt; most az óvó a város kellő közepén a legmodernebb épülettel és fölszereléssel, mintaserü Hunyadvármegyében. A gondnokság elnöke fiókkörünk elnöke Dósa Dénes tanár. A központ folyósított eddig 800 frtot. — Dévára évi 200 frtot kért a megyei választmány, hogy az óvó létesülhessen. A megnyitás a múlt évben

Nagy-rápolti
és hosdát ref
iskola.

Algyógyi
ref. pap és
tanító.

Vajda-hunyadi
E. M. K. E.
óvó.

Szászvárosi
óvó.

Dévai óvó.

tényleg meg is történt. — Petrozsényben, megyei választmányunk előkészítvén az óvó ügyét az óvónő fizetése törzse biztosítására évi 250 frtot kívánt, a mit a központ szerződésileg megígérvén, a cultusminiszter az intézetet a f. évben meg fogja nyitani. — Menhelyek: Különösen a tanfelügyelő-alelnök szorgalmazására e vármegyében egyenkint 50 frtjával már 4 év óta 6 gyermekmenedékhelyet engedélyeztünk és ki is fizettünk eddig 900, illetve a megszavazott f. évvel 1050 frtot. E helyek: Alpestes, Alsó-Szilvás, Felső-Szálláspataka, Kis-Barcsa, melyet már más czimen is említettünk, Lozsád, Puj. A menhelyek mindenütt igen szép eredményeket mutattak. — Munkatanítónők vannak a vármegyében Algyógyon az állami, Nagy-Rápolton a ref. iskola mellett egyenként 100 frttal; Haróban és Hosdátton ugyancsak a ref. iskolák mellett évi 50 frttal; kifizettünk eddig e czimeken, illetve a f. évi előirán-

Petrozsényi
óvó

Menedékhelyek
Hunyadvár-
megyében:
Alpestesen,
Alsó-Szilváson,
Felső-Szállás-
patakon, Kis-
Barcsán, Lo-
zsádon, Pujon.

Ref munka-
tanítónők:
Algyógyon,
Nagy-Rápolton,
Hosdátton
és Haróban.

Népkönyvtárak
Brádon, Déván,
Lozsádon,
Ó-Brettyén.

Nagy-ági
daloskör.

Ösztöndíj a
évi áll. főreál-
iskolában.

zattal, 1475 frtot. — Népkönyvtáraink vannak egyenként 107 frt 15 krt értékben Brádon, Déván, Lozsádon, Ó-Brettyén, daloskörünk Nagy-Ágon, melyet a f. évben is 10 frt ára daloskönyvvel segélyeztünk. A dalkör előadta népdalok már közszájon firognak s még a magyar nyelvet nem bírók is úton-útfélen dalolják. — Adévai áll. főreáliskolánál 1887-től 1890-ig évi 150, jelenleg évi 250 frtos stipendiumot adtunk, illetve adunk 2 hunyadmegyei ifju számára, kifizetvén eddig ily czimen 1000 frtot. — Szegény iskolás gyermekek között 60 frtot osztott ki 25%-ból az idén a megyei választmány is.

A fentiekkel azonban nincs kimerítve az egyesület működése, sem a fiókválasztmányok tevékenységének jellemzése. Előirányzatunkban az algyógyi iskola 15,000, a felekezeti segélyek 4312 frt 85 kr, iskolák 6598 frt 61 kr, óvók és menedékhelyek 2918 frt 24 kr, ipari ösztöndíjra 2185 frt 31 kr, iskolai

T segélyek
számszerinti
csoportosítása.

jutalmak és segélyek 1034 frt 24 kr, árvaház 1150 frt és szakintézetek támogatása 650 frt összegén kívül, 2000 frt szerepel az E. M. K. E.-olvasó-könyv-írói tiszteletdíjában és kiadásában, mely könyvünkhöz Török István dr. és Kozma Ferencz tanfelügyelő szerkesztésében az ország első írói szolgáltatják a kéziratokat; 600 frtot vettünk föl a népkönyvtárak, 200 frtot a daloskörök szaporítására, illetve E. M. K. E.-daloskönyvek szétosztására, 200 frtot a népiskolai conviktusok számára, 654 frt 40 kr a rendelkezési alap jövedelme, mely szintén culturális célra fordítatik; új segélyekre és rendkívüliekre felvettünk 1478 frt 50 krt; egyesületi intézmények E. M. K. E. fölírtos táblákkal jelölésére stb. 320 frtot; a 100,000 firtos «Kovács Sándor székeséki nemzeti alap» létrehozására 597 frt 44 krt; a jövedelemből, az egyesületi bérház tartalék-alapja létrehozatalára, hogy az adó-kötelezettség idején is intézményeinkre a házbér teljes 5%-át fordíthassuk, megv 2134 frt 55 kr; s kimondatván a millenniális kiállításban való részvételünk, mely végből az összes testvéregyesületeket is együttes eljárásra fogjuk felszólítani, valamint a f. évben kimondatván egyesületi tanítóink és óvóink számára az államéhoz hasonló módon az 5-öd éves pótlék behozatala: a már most így származott kiadásokról is gondoskodnunk kell.

A Munkácsy-oklevél sokszorosítására a f. közgyűlési évben kiadott 1600 frt megtérülése a már eddig beérkezett 2 firtos oklevél-díjából is biztosítva van. Az E. M. K. E.-utikalauz, mely 2000 példányban teljesen elfogyott, második és idegen nyelveken is leendő kiadásában a jövő év budgetjét terhelendi. Az 5000 példányban a Lampel Róbert cég kiadásában, f. közgyűlési évünkben megjelent E. M. K. E.-daloskönyv a legszebb kelendőségnek öved s központunk is kiosztott belőle 300 frt árát. A sajtó egyhangu nyilatkozata szerint valóban elismerésre méltó munkát

végzett a szerkesztő Deák Gerő. Itt említjük meg, hogy közelebről E. M. K. E.-irukak is fognak megjelenni.

E. M. K. E.
iskolák.

Az egyesület akciójához számítandó továbbá a fiókválasztmányok 25%-kának a központ jóváhagyásával saját segélyekre fordítása, mely tekintettel, hogy ez az egynegyed az alapító díjakon és ezek kamatain kívül minden egyéb saját jövedelemből levonható, jelentékeny összegre megy. Az idén 1000 frtra előirányoztuk.

A fiókok
25%-ka.

A vallás- és közoktatásügyi minisztertől kieszközöltük s már elősorolt segélyeken és támogatáson kívül engedélyt nyertünk az idén beszerzése, brassói, segesvári, szászvárosi és vajda-hunyadi óvóinknál dajka-képző tanfolyamok berendezésére, s iskolai kezelési nyomtatványokban most is mintegy 80 firt értékűt kaptunk.

Óvóinkban
dajkaképző-
tanfolyamok
engedélyezése.

Közgazdasági cselekvésünkhöz tartozik, hogy vidéki magyar pénzüzetekben, Balázsfalván, Déván, Nagy-Enyeden elhelyezéseink vannak s kimondta az igazgató választmány, hogy az erdélyrészi eladó földbirtokokról rendszeres nyilvántartást vezetünk és az anyaállambeli vásárlók között a vételt díjtalanul közvetítjük.

Erdélyrészi
eladó földbir-
tokokat az
egyesület
díjtalanul köz-
vetít.

Fiókjaink és intézményeink adminisztrációjához kiemelendő, hogy mindenik fiókválasztmánynak rendszeres levéltára és pénztári nyilvántartása van, felügyelik különböző gondnokságainkat, s hasonlóképen központilag jóváhagyott alapszabályokkal vannak ellátva összes népkönyvtáraink és dalosköreink. A fiókok tevékenységét növelendő, az idén az egyházi főhatóságokkal egyvetértőleg kimondottuk, hogy jövőre a felekezeti segélyeket is illető vidéki szerveink közvetlenül kézbesítik.

Vidéki organi-
zációk általános jellem-
zése.

Másképen csoportosítva az eredményeket, az E. M. K. E. létesítette, támogatásával és utánjárásával létesüléshez segített és rendszeresen segélyezte intézmények száma: 1 földmives iskola, 7 r. kath., 7 ref., 1 lut., és 1 izr., összesen 16

A segélyek
intézmények
szerinti
statisztikája.

egyház; 6 r. kath., 26 ref., 3 unit. és 1 gör. kath. 8 nemzeti. 1 első foku kereskedelmi, összesen 45 iskola; 25 óvó és állandó gyermekmenedékhely; 4 munkatanítónő; 1 árvaház; 4 szakipari intézetnél; 1 főreal- és 1 faipariskolánál 10 ösztöndíj, 5 népiskolai és 1 néptanítói rendes jutalom; 44 rendezett népkönyvtár, 15 daloskör, összesen 141 községre eloszolva. A felekezeti segélyekre megjegyzendő, hogy a r. kath. és ref. segélyek összege majdnem egyenlő, a különbség csak abban van, hogy a kath. püspök kevesebb helyre nagyobb, a ref. egyházi főhatóság pedig több helyre apróbb segélyeket kért. A fiókok száma ez időszerint rendes működésben: 1 fő- és szék- városi, 18 vármegyei, 8 városi, 34 járási és vidéki, összesen 60 rendszeres testület, mely a központtal állandó és sűrű érintkezésben áll.

A r. kath. és
ev. ref. segé-
gélyek összege
egyenlő.

A választmányok,
körök és fiókok.

Hatalmasan egészíti ki fiókhálózatunkat és működésünket hova-tovább az E. M. K. E. létesítette és oltalma alatt munkáló Erdélyrészi Kárpát-egyesület, mely életének immár 2-ik esztendejében, az idén is a legszebb eredménnyel munkált. Tagjai 2000-re emelkedtek. Képes havi folyóirata, az «Erdély» a legszebben szerkesztett turistasági, fürdőügyi és néprajzi folyóirat. Osztályai egymásután alakulnak az erdélyi részben és tevékenyen működnek. Modern építkezésekkel ellátott saját radna-borbereki fürdőjéről fenebb már megemlékeztünk. Részt vettünk az idén is az ifju egyesület szervezeti szabályainak elkészítésében. Az új és nagyjövőjü intézmény élén Bethlen Bálint gróf és Feilitzsch Arthur báró állanak; titkár Radnóti Dezső; pénztáros Beregszászy László; szerkesztő Veress Endre. Az egyesület diszelnöke Bethlen András gróf miniszter.

Erdélyrészi
Kárpát-
Egyesület.

V.

A legnagyobb és az egész erdélyi részre kiterjeszkedő alkotás azonban Hunyadvármegye területén az «Algyógyi Kun Kocsárd gróf földműves iskola», melyet örökös diszelnökünk fejlődési alapítványán, főleg Horváth Gyula alelnök közvetítésével, és a nagy alapító intencziói szerint az állammal egyetértve hoztunk létre. Közgyűlési határozat kötelezvé az egyesületet, hogy e nagy alapítvány ügyei állásáról minden évben rendszeres jelentés terjesztessenek elő: ezek terjedelmesen és részletesen a 121—128. és 195—196. lapokban olvashatók. Ismeretes az a fejlődési tény, melylyel Kun Kocsárd gr. 1889. jun. hó 11-én, Algyógyon az egyesület képviselői, Bartha Miklós és Sándor József előtt közjegyzői okirattal még életében az E. M. K. E.-re ruházta át, mintegy 300,000 forintot érő összes fekvő birtokát, a hozzátartozó malom-, vásár- és révjogokkal és egyéb szolgálmányokkal együtt. A mintegy 1018 hold kiterjedésű szántó, rét, legelő, erdő, szőlő és kert művelési ágakra oszló birtok eredetileg székely kitelepítésre volt szánva. Mint hogy azonban a nagy alapító és az egyesület is időközben meggyőződött, hogy a telepítés eszméje az erdélyi rész egyéb érdekei szem előtt tartásával legcélszerűbben szolgálható, ha a székelység számára egy földműves iskola létesül, melynek végzett növendékei aztán az erdélyi rész birtokosainál, mint munkavezetők stb nyerhetnek alkalmazást és saját kis birtokukat is célszerűen művelhetik: ennek következtében Bethlen András gróf földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg az eredeti terv odamódosított, hogy a birtokot 40 esztendőre vegye át s az iskolát létesítse az állam, a növendékeket ellenben az E. M. K. E. veszi föl és mind a birtokkezelés, mind pedig az iskola-vezetés felügyeletét egy ellenőrző bizottság utján gyakorolja.

Algyógyi gróf
Kun Kocsárd
székelyföld-
műves iskola.

Az alapítványi
birtok
nagysága.

Hogy jött létre
az iskola?

Az iskola létesítésének és vezetésének módozatait, valamint a felügyeletet részletesen kidolgozott szabályzat írta körül, és mindezek alapján a birtok 1891. jan. 1-ével a kincstár kezelésébe adatván át, az iskola 1892. ápr. hó 4-én tényleg megnyílt s az első nyilvános vizsgálatok 1892. szept. hó 15. 16. 17-én — a második féléviek f. 1893. ápr. 4. 5. 6.-án — a felügyelő bizottság tagjainak és a nagy alapítónak is jelenlétében — kitűnő sikerrel és örvendetes eredménnyel meg is tartattak. A növendékek a legszebb reményre jogosítanak s a közönség csak akkor fog az intézmény áldásos voltáról meggyőződhetni, midőn az első raj kimegy. Az intézet rendes növendékei száma — mindig nyilvános pályázat útján a székely vármegyékből és a csángóságból betöltve — 32 teljesen ingyenes és 8 mérsékelt fizetéses, az utóbbiak nem székelyek is lehetvén. Azonkívül minden erdélyrészi vármegye meghatározott évi díj mellett 1 növendéket küldhet.

A növendékek száma jelenleg 23. Ebből 13 másod és 10 első éves. Háromszékmegyei 10, udvarhelymegyei 6, maros-tordamegyei 5, csikmegyei 1, hétfalusi (Brassó megye) csángó 1. Ezek szerint f. év szept. hó végén az intézetből ki fog lépni 13 végzett növendék s így betöltendő lesz összesen 22 hely. A birtokon nagyobb mérvű építkezések, illetve átalakítások és berendezések történtek a kincstár részéről már eddigelő is, és a jövedelem a folyó évben 17,000, azután minden következő évben 20—22,000 firtban előirányoztatik a kezelő igazgatóság által, kinek kijelentése szerint egy erdélyrészi minta-földművesiskolára az alapítványi birtok a lehető legökéletesebb fekvésű és művelési águ terület. Az iskola egészen hivatalos megnyitása különben az őszi lesz, a mikorra már nagyobb mérvű befektetések és átalakítások lesznek téve az állam által s a midőn a miniszter személyesen fog lejőni. Egyesületünk igyekezni fog ekkor alkalmat

A növendékek első vizsgálatá.

A fölvtétel.

Növendékek száma és illetősége.

Az iskola hivatalos megnyitása 1893. őszi lesz.

nyitni az erdélyi rész birtokosainak is ez intézmény küldetéséről és hasznosságáról személyesen meggyőződhetni. Az intézet tanerői jelenleg: az igen kitünő igazgató és birtokkezelő, G á s p á r József, 1 kertész, 1 intézeti segéd és egy kisegítő tanító. A birtokon eddig is szép átalakulások és berendezések történtek, a miket a miniszter hatványozottan fokozni ígért, a mi végből az egyesülettől 40,000 frt 5%-os költsön is köttetett ki a szerződésben. Ez iskola, a Maros tulsó partján szemben fekvő szászvárosi, ugyancsak K u n Kocsárd grófról áldozatai alapján nevezett ref. collegiummal erős két oszlopa Hunyadvármegye közepén a magyarságnak, s szükség volna, mikép a Maroson az egyesület tulajdonában és birtokában levő révjog alapján a komp-közlekedés helyett itt egy állandó vashid létesíttessék. Ezzel a zalathnai hegyvidék megnyílnék az áldott kenyermezei völgynek. E tekintetben az érintkezéseket b. e. disztagunk B a r o s s Gábor kereskedelemügyi miniszterrel már meg is kezdtük volt és ismét fölveszszük az új miniszterrel is. A hid felállítása különben első sorban kincstári érdek is.

Algyógy és Szászváros a magyarság két erőssége.

Vashid a Maroson

VI.

Tudvalevő, hogy a budapesti közgyűlés határozata alapján kimondatott a f. 1893. évben egy közmüvelődési c o n g r e s s u s rendezése, melyre nézve egyesületünk nemcsak a kezdeményezést vállalta el, hanem a rendezés fáradságait és a vele járó anyagi áldozatokat is. A congressus helyszínét illetőleg már meg is nyertük Arad sz. kir. város és Aradvármegye főispánját, F á b i á n Lászlót, elkészítettük a tervezetet, ügyrendet és a tárgysorozatnak, nézetünk szerint főbb pontjait, kiszemeltük az előadókat a közmüvelődési mozgalom vezérférfiai- ból s megindítani az egész akciózt a testvér- egyesületek Budapesten levő főbb képviselőivel, f. év febr. hó 7-én az országház egyik termében

Congressus ügye.

Értekezlet Budapesten 1892. febr. 7-én.

Az értekezlet
congressust
zükségtelen-
nek találja.

Érintkezés a
testvéregyesü-
letekkel.

értekezletet tartottunk, hogy közös egyetértéssel, az itt történő előleges megállapodások alapján indítsuk meg a munkát. A jelenlevő egyesületi képviselők azonban, Bánó József, Beksiacs Gusztáv, Gerlóczy Károly, továbbá Horváth Gyula, Hegedüs Sándor, Bartha Miklós a congressusnak egyáltalán szüktégtelensége mellett nyilatkoztak, egyedül Ugron Gábor volt a későbbre halasztás és Sándor József az idei megtartás mellett. Ennek alapján Bethlen Gábor gróf elnök, mint az értekezlet egybehívója a kérdést a napirendről levettnek nyilvánította ki és az ülés lefolyásáról részletes jegyzőkönyv vétetvén föl, az egész terjedelmében jelentésünk 231. lapján található. Így az E. M. K. E. jó szándéka eredménytelen maradván, a testvér-egyesületekkel való érintkezést jövőre is, mint eddig, minden felmerülő közös ügyben vagy konkrét esetekben örömmel fogjuk megragadni. Így épen a közgyűlés előtt készítettük el a felhívást a testvér-egyesületekhez a kiállítás ügyében való együttes eljárás érdekében is.

VII.

A fentiekből kitetszőleg az E. M. K. E. közművelődést, valóban közművelődést csinál, ezer aprólékos gondnal, tervszerű öntudatos eljárással és oly eleven organizációval, melynél fogva jól alkalmazott anyagi erejét hatásában és anyagi eredményeiben megsokszorozítja. Az évi biztos 50,000 frt, a mivel az egyesület már eddig is rendelkezik, az E. M. K. E. kezében, az áldozatoknak mindig kapcsolatos megnyerésénél s a csiráknak, gyökérszálaknak mindig helyes elültetésénél fogva, kétszer, sőt többször annyit ér. És az intézmény örök időkre megteremtve, most

Rendszeres
eljárás.

Az E. M. K. E.
valóban „cultur-
egyesület”.

már csak nőhet, mert a tűzpróbát kiállotta, a bizalmat bírja és a mi fő: kebelében a különböző vidékek munkásai felismerték, fölfedezték egymást.

A jövő.

A zászlót, melyet ezelőtt a társadalmi téren, emberéleten át egyedül vitt egy Kun Kocsárd, vagy szíve körül takargatott egy Kovács Sándor, most egy szervezet, egy testület, egy iskola vette át s a szétszórt erő nem ül a parton epedve, mint évek előtt.

Tömörítés.

A palladiumot ragadva, kilencz év előtt egy merész kis csónak szállt az oczeánra, és ime már mint egy dereglye visz tovább.

Isten nevében szalj kis hajó előre! Utasaidal egy eszmét viszel, hogy ebben az irányban fekszik az Új Magyarország, hol «az anya ül, a ki gyermekét tanítja»,*) az égről a szó mosolyog le, mely egyesületünk helyisége menyzetén írva áll: «Az Isten szeretet», az ország egy virágos kert és egy család!

Az irány.

Csak menj, s ha széttörnél is, fog jöni erre új hajó, gályák és árbócok serege, hol roncsaid és utasaid fölött oly édes lesz hallani az elvonulók dalát:

Befejezés.

«Ki honát és az Isten
Örök jogát híven tiszteli,
Áldva legyen, áldva legyen!»

*) Munkácsy oklevél-rajza.

BCU Cluj / Central University Library Cluj